

WESTERN ROMAN

LASO

cijena 40 d broj 587

POKOLJ U KANJONU

Millo S. Peterson

POKOLJ U KANJONU

Glavni i odgovorni urednik
MILIVOJ PAŠIČEK

Izdavač: SOUR „Vjesnik“ (predsjednik Poslovnog odbora **Marinko Gruić**) – RO Novinsko-izdavačka djelatnost, n. sol. o. (direktor **Milan Bekić**) – OOUR Informativno-revijalna izdanja, n. sub. o. (direktor **Sead Saračević**).

Tisak: RO Štamparska djelatnost SOUR „Vjesnik“, n. sol. o. – OOUR Novinska rotacija n. sub. o, OOUR TM n. sub. o. i OOUR Tisak revijalnih izdanja, n. sub. o.

Predsjedavajući Savjeta redakcije „Romani i stripovi“: **prof. dr Adolf Dragičević**

Uredivački kolegij: **Ivica Bartolić** (graf. ur.), **Marcel Čukli** („Laso“), **Berislav Grabušnik** (graf. ur.), **Marija Jurela** (biblioteke „Super strip“ i „Trag“), **Pavle Lugarić** (zamjenik gl. i odg. ur.), **Milivoj Pašiček**, **Ana Župan-Bender** („Život“).

Redakcija: **Sonja Dunduš** (daktilograf), **Zdenka Jočić-Beck** (redaktor), **Igor Mandić** (novinar), **Branka Ožegić** (teh. sur.), **Ana Poldo-Hrastović** (novinar).

Tajništvo: **Sanja Popović** (tajnik), **Bliserka Pupač** (poslovni tajnik).

Adresa redakcije, izdavača i tiskare: 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, tel. (041) 515-555 i 519-555. Telex 21 121 YU VSK.

LASO 587

MILLO S. PETERSON: POKOLJ U KANJONU

Recenzija: **Ante Zemljar**

Copyright: **M. Petrović**

LASO 587 izlazi 11. 1. 1985.

»Što bolje poznajem ove Indijance, sve čvršće sam uvjeren da ih sve treba pobiti ili održavati kao neku vrstu prosjaka.«

(General Sherman, pošto je potpisao ugovor o miru s indijanskim poglavicama u Laramieju:

I

Na obronke planinskih vrleti koje okružuju pustinju Llano Estacado spuštala se noć. Mad Millo je jahao na svom konju i promatrao zalazak sunca. Tamo, iza tih vrleti, u kanjonu Palo Duro, ostavio je svoje najdraže – lijepu Indijanku Šumski Cvijet i njezina brata poglavicu Modri Kaput. Ovo ime nadjenao mu je Millo kada se mladi Indijanac borio za život i smrt s jednim konjičkim narednikom za modri kaput sa žutim, blještavim dugmetima. Pobijedio je Indijanac, dobio kaput i po njemu svoje ratničko ime – Modri Kaput.

U kanjonu Palo Duro ostala je s poglavicom i njegovom sestrom i posljednja skupina Indijanaca, slobodnih Indijanaca, pripadnika onih plemena koje je sjedinila žarka ljubav prema slobodi i životu u prirodi na njihov iskonski način. Kanjon Palo Duro nalazio se usred pustinje. Začudo, ovdje je bilo sočne trave i vode za posljednja krda bizona. Daleko od bijelog čovjeka, daleko od njegova pogleda, Indijanci su živjeli mirno i gotovo bezbrižno.

Mad Millo je bio opušten. Njegov konj se izmicao nadzoru i pasao kao da je znao da su mu to posljednje sočne vlati prije pustinje. Mad Millo mu to nije branio. Mislio je o Šumskom Cvijetu, Indijanki koju je volio i s kojom je želio živjeti. Ta odluka ga je jnatjerala da iz kanjona Palo Duro krene među bijele ljude.

Prošlo je više od dvije godine otkako su indijanski poglavice potpisali ugovor o miru u Laramieju. U ime vlade Sjedinjenih Država ugovor je potpisao general Sherman, jedan od komandanata Zapada. Mad Millo nije vjerovao svojim sunarodnjacima a još manje generalu Shermanu za kog je znao da mrzi Indijance.

Ispred njegova nosa su mladi poglavica Modri Kaput i Mad Millo izvukli grupu Indijanaca koja se odbila smjestiti u rezervat u području Barutne rijeke i Crnih brda. Indijanci, kojima je komandirao Modri Kaput a vodio ih Mad Millo, bili su najponosniji i najbolji ratnici svojih plemena. Izbjegli su vojnoj konjici, izbrisali tragove i nestali u pustinji Llano Estacado.

Mad Millo ih je doveo u kanjon Palo Duro koji je otkrio progoneći trojicu pustinskih razbojnika. Poslije krvavih borbi s konjicom generala Shermana, Palo Duro je bio pravi raj za napaćen indijanski narod. Bio je to predah za ratnike, mirna smrt za starce i radostan život za indijansku djecu. Poslije mnogo godina ovi ljudi prvi put nisu bili gladni, nisu strahovali od studeni i duge zime.

— Previše je ovdje lijepo, moj crveni brate, da potraje — reče Millo poglavici koji ga je pošao ispratiti.

— Moje srce osjeća da imaš pravo, bijeli brate. Pustinjske straže javljaju o sve većem kretanju bijelih doseljenika u pustinji Llano. Mnogi nikad ne stignu na svoje odredište. Zamete ih pješčana oluja ili ih pobiju i opljačkaju pustinski razbojnici.

— Napadaju li ih i tvoji ljudi, poglavico?

— Ne. Nama je draže kada bijeli ljudi prođu. Tako imaju manje prilike zalutati u pustinji i slučajno otkriti naš kanjon. Modri Kaput je zabrinut, mada nas mogu otkriti samo slučajno.

— Dobro je da si zabrinut, poglavico. Tako će i tvoj oprez biti veći. Odlazim među bijele ljude. Saznat ću njihove namjere, čuti priča li se štogod o Indijancima u pustinji Llano. Bijeli ljudi nisu glupi, poglavico. Morali su opaziti tragove ili vidjeti tvoje ratnike.

— Ni jedan ratnik nije toliko oprezan i spretan da ga ne bi mogao otkriti bolji ratnik. Mad

Millo ima pravo i ja odobravam njegove namjere da posjeti naselja bijelih ljudi. I, čuvaj se, moj bijeli brate.

— Čuvat ću se, poglavico. Ti čuvaj svoju sestru, moj Šumski Cvijet.

— Brzo se vrati, Mad Millo! Šumski Cvijet će tugovati dok te ne bude.

* * *

Tako je Mad Millo pošao na stazu koja će ga ponovo odvesti među bijele ljude. Doduše, ništa ga nije vuklo među njih. Svoju žed za osvetom je utažio. Uništio je ubojice svojih roditelja i sestre koju su još i silovali. Uništio je i ubojice svog brata. Ostao je sam. Nestajala je i želja za osvetom koja ga je gonila u potragu za razbojnicima. Mad Millo je postao usamljenik, vuk koji ne oprašta. U višegodišnjoj potjeri za razbojnicima pretvorio se u neku čudnu vrstu lovca na ljudske glave. Uzimao je novac za ubijene i ucijenjene razbojnike, da bi ga koristio u potjeri za drugim razbojnicima. Mnogi su ako su ga sretali, mislili da je, u najmanju ruku, čudak. Zato su mu i nadjenuli ime — Mad Millo. Svidjelo mu se da ga zovu Ludi Millo. Budući da su ga tako nazvali, mislio je da, ne mora nikome objašnjavati svoje postupke. Oni pametniji to nisu ni tražili od njega.

I konj, kog je jahao Mad Millo, bio je drukčiji od ostalih konja. Imao je kratko tijelo na dugačkim nogama, vrat i glava su zarasli u dugačku grivu. Na ušima bi mu zavidjela svaka

snažnija mazga, toliko su bile dugačke i pokretne u svim pravcima. Bio je to pouzdan konj iako neugledan i ružan. Izdržljiv, brz poput najčistijih arapskih konja. Danima je mogao biti bez vode i hrane. Prije svog gospodara osjetio bi prisutnost drugih ljudi ili konja. Njegovi dugi zubi ili kopita bili su opasni kao i puška ili revolver njegova gospodara.

Dok je Mad Millo sanjario i posljednji put pogledao prema kanjonu Palo Duro, konj je prestao pasti, naćulio je uši i zarzao.

— Što je, Cezare, što te uzne-
miruje?

Konj podiže glavu, okrene je prema jugozapadu, raširi nozdrve i pojača rzanje.

— Smiri se, stari. I ja nešto čujem.

Mad Millo razabra praskanje hitaca koje je dopiralo iz daljine. Njegovo dobro uvježbano uho razabralo je da se pucalo iz pušaka.

— Pogledat ćemo, Cezare, što to neki ljudi rade na obroncima ovog gorja, gotovo na samoj ivici pustinje.

Konj pod jedva primjetnom komandom Millovih bedara krene u pravcu odakle se čula pucnjava.

Prasnu još nekoliko hitaca a njihova se jeka rasu po klan-
cima. Mad Millo zaključa da mjesto pucnjave nije dalje od kilometra. Kao što je naglo počela, pucnjava i presta.

— Naprijed, Cezare! — po-
viče Millo a konj jurnu prema stupu dima koji se počeo dizati točno na odstojanju od kilometra, koliko je i Millo procijenio

udaljenost od mjesta događaja. Millo zaustavi konja i osmotri proplanak na kom je dogorje-
vao indijanski šator od drve-
nih kolaca presvučenih kožom bizona. Millo je sjahao i s vinčesterkom u rukama oprezno se približavao šatoru. Kretao se uz grmlje.

Pretpostavljao je da je netko napao usamljenog Indijanca i njegovu obitelj. Bilo mu je čudno da indijanska obitelj podiže šator daleko od svog plemena ili Indijanaca uopće. U svojim dugogodišnjim lutanjima po indijanskim teritorijima, na takvo što Millo nije naišao.

Indijanci su gubili bitke protiv bijelih ljudi i propadali kao čitava plemena. Ostatak Indijanaca, koje bijeli ljudi nisu uspijevali pohvatati i fizički uništiti, pridružio bi se isto takvim ostacima preživjelih iz drugog plemena i nastavljali su zajednički živjeti i zajednički voditi daljnju borbu za opstanak. No svašta je moguće, u ovim, za Indijance strašnim vremenima, pomislio je Millo i nastavio se šuljati.

Proplanak i prostor oko šatora već su nadlijetali lešinari. Bio je to očit znak da živih više nema u blizini šatora. Millo izađe na čistinu i ukoči se iznenađena. Oko šatora bili su pobijeni i skalpirani Indijanci.

Prizor je bio stravičan. Troje skalpirane djece, između osam i dvanaest godina, ležalo je kraj svojih roditelja, odraslog i snažnog muškarca, očito ratnika koji je odbio da se smjesti u nekom od rezervata koji su za Indijance odredili bijeli

ljudi. Žena, mlada i vitka, ležala je kraj njega i jednom rukom držala najmanje dijete kao da ga želi zaštititi. No ta je zaštita bila preslaba za metke iz pušaka i revolvera.

Tko je skalpirao ove Indijance? Zašto su uopće ubijeni? — razmišljao je Millo, a zatim izusti glasno svom konju koji mu se približio:

— Morat ćemo to otkriti, Cezare. Ovaj zločin nisu uradili Indijanci. Oni ne skalpiraju žene i djecu, a još manje ubijaju, čak ni onda kad pripadaju njihovim neprijateljima bijelcima.

Uskoro Millo otkri tragove potkovanih konja i počeo ih slijediti. Za ratnika i tragača kakav je bio Millo to nije bilo nimalo teško zato jer se jahači nisu ni trudili prikriti svoje tragove.

Cezar je s lakoćom kasao po pjeskovitom tlu obilazeći visoke kaktuse. Millo se zanio razmišljajući o zločinu koji su opet uradili bijeli ljudi nad jednom indijanskom obitelji. Bilo je to neshvatljivo. Ti Indijanci nisu imali ništa zbog čega bi ih bijeli razbojnici ubili. Ponosni, u svojoj bijedi i neimaštini, ti su Indijanci tražili miran kutak u kom će preživjeti i možda dočekati bolja vremena. Nadali su se tome mada nisu bili i uvjereni da će takva vremena i doći.

Cezar zarza i zatrese svojom dugom grivom. Millo podigne glavu i na horizontu opazi jahače koje je slijedio. Nisu bili daleko. Najviše dva kilometra. Možda i nešto više jer je titranje vrelog zraka u pustinjskom podneblju moglo i prevariti.

Bila su petorica. Ubojice, i zločinci koji se nisu ustručavali ubijati žene i djecu. Millo ih je gledao između kapaka. Kad bi to mogao pogledom bi ih ubio, žive skalpirao, oderao kožu s njih. Surovost je izbijala iz tog pogleda i mržnja kakvu Millo već davno nije osjetio. Krv mu je ključala kao nekad, kad je u siromašnom domu farmera pronašao ubijene roditelje i sestru. Mislio je da više nikad neće osjetiti takvu mržnju. Pa ipak, ona je opet bila tu.

Millo stisne zube. Zatim se njegovo tijelo smiri i um nadvlada osvetničke instinkte. To nije značilo da će Millo zaboraviti na osvetu. Naprotiv, bio je to znak da će biti temeljita na njegov pomalo čudnovat način, sulud način, kako su mnogi pokušali objasniti njegove često nerazumljive postupke.

Millo nije smanjivao udaljenost između sebe i jahača koje je slijedio. Bilo je to nepotrebno jer je shvatio da razbojnici jašu prema gradiću Hobbsu koji se nalazio uz pustinju Llano Estacado. Nekamo dalje više nisu ni mogli jahati. Svako drugo naselje bilo je predaleko, a Hobbs je za njih bio veliki grad.

— Još šest sati jahanja do Hobbsa — reče Millo. — Tamo ćemo se sresti s ovom gospodom, Cezare. Čekat ćemo ih u Hobbsu, ako malo ubrzaš prijatelju.

Konj kao da je razumio njegove riječi pa ubrza. Bio je željan oštrog kasa, jer u kanjonu Palo Duro za to nije imao prilike. Konji bijelih razbojnika

bili su mnogo sporiji od Cezara i on ih je s lakoćom pretekao obilazeći ih na odstojanju od nekoliko kilometara.

II

Hobbs nije bio velik grad. Kao i većina drugih u to vrijeme, imao je sve što bi trebalo konju i jahaču, farmeru naseljeniku ili stočaru. Bio je to grad trgovaca, zanatlija i ugostitelja. Hobbs je bio posljednja stanica za jahače i doseljenike koji su odlučili da svojim kolima i porodicama pređu preko zlokobne pustinje Llano Estacado i potraže životni prostor na obalama Pecos, na obroncima Sacramenta ili još dalje, u Arizoni.

Mnogo je bilo poslije građanskog rata iscrpljenih i osiromašenih. Do gole kože su ih opljačkali agresivni sjevernjački biznismeni. Napuštali su svoj rodni Teksas i tražili novo utočište. Samo oni najuporniji nisu odlazili u Novi Meksiko i Arizonu – tada obećanu zemlju za doseljenike. Ostajali su u Teksasu, iako spaljenom uništenom. Iz bijede i neimaštine pokušavali su se izvući lovom na goveda Mawerick. Nisu to rasna goveda, nego obična teksaška dugoroga goveda koja su se u ratno vrijeme namnožila i postala divlja, bez žiga, a time i bez vlasnika. Stočarski zakon bio je takav da odraslo govedo na bilo čijem pašnjaku, bez žiga, nije bilo ničije. Takva su goveda mogli svi loviti i žigosati. Ime su dobila po prvom lovcu na njih, južnjačkom pukovniku Mawericku.

Sjevernjačka armija je pobijedila u građanskom ratu. Vlada i mnogi armijski komandanti poslije pobjede nad Jugom odlučili su zauvijek riješiti indijansko pitanje i drastično kazniti Indijance jer su se neka njihova plemena u ratu borila na strani Juga. Veliki zagovornik takve politike bio je i komandant Zapada, general Sherman.

Upravo je general naumio da potisne indijanska plemena s ogromnih prostranstava Velike prerije. Tu su bila velika i najbogatija lovišta koja su pripadala Indijancima. Svako mijешanje u lov na bizone i antilope ugrožavalo je izvore hrane, odjeće i zakon prerijskih Indijanaca, primoravajući čak i najmiroljubivija plemena da se oružjem bore za opstanak.

Bijeli ljudi su ugrožavali indijanska lovišta i bizone. Vojnici generala Shermana ubijali su Indijance i nemilosrdno ih gonili u neprohodne i u divljači siromašne planine.

Tek među Siouxima istaknuti poglavica Crveni Oblak, hrabar i vješt gerilski vojskovođa i zapovjednik indijanskih konjanika kojima nije bilo premca, uspio je više puta poraziti konjičke jedinice modrih bluza. U jednoj zasjedi blizu tvrđave Phill Kerny, konjanici Crvenog Oblaka pričekali su jednu veliku jedinicu i potpuno je uništili.

General Sherman želio se osvetu, ali u Washingtonu nisu bili tako ratoborni i naredili su Shermanu da s Indijancima sklopi mir. Sherman se morao

pokoriti zahtjevu vlade. Tako je došlo do sklapanja mira u Laramieju. Vojnici su napustili neke tvrđave u području Barutne rijeke i Crnih brda. Ta su područja ostavili Indijancima.

Budući da nije uspjela sa Siouxima, armija se okrenula prema jugozapadu i na udaru su se našla plemena Kajova, Komanča i Čejena.

General Sheridan naslijedio je Shermana. Za nekoliko godina Sheridan je uspio potisnuti Indijance i otjerati ih u rezervate.

Bilo je to vrijeme u kojem je gradić Hobbs odigrao značajnu ulogu u najezdi novih kolonista i armija na teritorij naseljen Indijancima. U Hobbsu je stalno živjelo stotinjak stanovnika, uglavnom dobro stojećih zanatlija i trgovaca i nekoliko Meksikanaca. Desetak stanovnika bili su pustolovi željni prilike da se obogate i osvoje dio novih teritorija. Uglavnom su to sve bili bezobzirni ljudi. Izazivali su Indijance i huškali na njih vojnike. Malo je bilo poštenih oficira koji su štitili i onako malu i siromašnu zemlju namijenjenu Indijancima. Vladini su činovnici, zaduženi za rezervate, Indijance pljačkali. Uskraćeno im je i ono minimalno što im se vlada obavezala davati.

Upravo zbog svih ovih razloga Mad Billo je i odlučio doći u Hobbs, saznati namjere bijelih ljudi i vojnika. Htio je spasiti posljednje Indijance u ovim krajevima, posebno svoje prijatelje u kanjonu Palo Duro.

* * *

Kiša je lijevala kao iz kabla kad je u gradić Hobbs ujahao Millo. Kiša je iznenadila sve poznavaoce klimatskih prilika u ovim krajevima. Kolnik je bio prepun žitkog blata i njime su se kretali samo konjanici ili kola. Zemlja izmiješana s pustinjskim pijeskom prskala je na sve strane pod udarcima konjskih kopita. Večer se spuštala brže negoli obično. Svjetiljke su već bile upaljene kad je Mad Millo izašao iz staje u koju je smjestio svog konja. Sam ga je morao nahraniti i istimariti, jer Cezar u svojoj blizini nije trpio druge ljude ili životinje. Dok se on bavio oko konja, pred staju dojavaše i ljudi čije je tragove Millo slijedio. Sve su to bili grubijani, izobličeni lica na kojima su se isticale samo one karakteristike koje su ih predstavljale u najlošijem izdanju.

— Steve, odnesi one stvarčice trgovcu Barnettu i pokupi novac. Čekamo te u restoranu. Je li jasno? — vikne mali zdepasti čovjek mršavom mladiću čija su se usta krivila dok mu je odgovorio.

— Kao i obično. Naručite mi čašu viskija i najveći odrezak.

— Što ti to vrijedi? I onako se nećeš udebljati. Jedeš za trojicu a nemaš pedeset kilograma zajedno s krevetom. Da nemaš trakavicu, Steve?

— Možda ljudi, možda. Zato je najprije moram ošamutiti viskijem da se na miru najedem. Prokleta životinja. Što god zaradim, ona sve pojede i popije.

Cereći se na Steveove nevolje, predadoše konje stajskom momku i odoše prema restoranu.

Millo pođe za umornim Steveom koji se uputio prema trgovini lovačkim priborom i potrepštinama. To je bila ujedno i radionica za popravak oružja.

III

Jeromy Barnett, oružar i trgovac lovačkim potrepštinama, zaključa svoju radionicu i dućan, ugasi svjetlo i pređe u prostoriju iza dućana. Bile su to zapravo dvije prostorije. Jedna veća s izlazom u dvorište služila je za skladište, a druga manja vrlo lijepo uređena, bila je soba u kojoj je Barnett spavao i boravio dok nije bio u radionici ili u salunu.

Tek što je za sobom zatvorio vrata, Barnett izvadi šibicu s namjerom da upali svjetiljku. Jedna snažna ruka zgrabi ga za kosu a druga mu prisloni hladnu čeličnu oštricu na grkljan.

— Ja to ne bih radio, čovječe.

Barnett se skamenio. Dodir hladnog čelika na grkljanu kao da ga ja paralizirao. Tek kad osjeti da mu se krv lagano slijeva niz vrat, dođe k sebi.

— Što... što hoćete?

— Za sad samo budi miran.

— Ako se budem micao, vi ćete me zaklati kao kokoš.

— Točno tako. Ako ne budeš odgovarao na moja pitanja, dogodit će se isto.

— Pitaj, čovječe, i miči taj nož! Već me kolješ!

— Polako, Barnett! Što ti je Steve donio?

— Ne smijem odgovoriti. Zakleo sam se na šutnju. Zalog je moj život.

— Taj očito više ne vrijedi mnogo, Barnette. Oslobađam te zakletve. Ili možda ne želiš živjeti?

— Ne reži više! — prosikta Barnett. Govorit ću. Time što ću ti reći potpisuješ i sebi smrtnu presudu.

— Ne pričaj kao stara indijanska žena! Odgovaraj! Pitao sam te nešto.

— Steve mi je donio indijanske skalpove. Dva velika i tri mala, dječja.

— Zašto ih nosi k tebi?

— Ja ih otkupljujem i šaljem na istok.

— Što će indijanski skalpovi na istoku, Barnette?

— Indijanska kosa je dugačka i crna poput gavrana. Tu kosu preraduju i od nje rade perike za žene i ćelave ljude. Od kože s nešto kratke kose rade suvenire, uspomene s Divljeg zapada.

— To nije glavni razlog, Barnette.

— Nije. Glavni je razlog istrijebiti Indijance.

— Zar to vojska ne radi dovoljno dobro?

— Ne. Vojska ubija samo neposlušne Indijance, one koji neće u rezervate. Ovi ubijaju sve po redu. Naročito one u rezervatima.

— Zašto, Barnette?

— Da ih istjeraju iz rezervata i prigrabe njihovu zemlju, njihova lovišta.

— To je cijelo udruženje. Kompanija za promet nekretni-

nama na Zapadu. Sjedište im je ovdje u Hobbsu.

— Zašto vojska ne štiti Indijance u rezervatima?

— Štiti ih dok se ne pobune. Kad se pobune, jer ih bijeli ljudi napadaju i ubijaju, vojska ih pregazi i protjera još dalje u planinske vrleti. Kompanija zaposjeda zemlju, parcelira je i prodaje doseljenicima.

— Zašto ti trguješ indijanskim skalpovima? Time podstičeš na ubijanje Indijanaca. Ti si zločinac veći od Stevea i njegovih ortaka koji su ubili indijansku obitelj i tebi maločas prodali njihove skalpove.

Krivo govoriš. Ja ne trgujem skalpovima. Meni je naredeno da svakom lovcu na skalp isplatim deset dolara za skalp odraslih i pet dolara za dječji skalp. Kompanija mi vraća taj novac.

— Kakva je onda tvoja računica?

— Smijem živjeti u Hobbsu, baviti se svojim poslom, trgovati lovačkim priborom i oružjem. — I pomagati njihov prljavi posao. Tko su oni, Barnette?

— Zar nisam dosta rekao? Ubit će me!

— Za tebe je svejedno. Ako ne budeš govorio, ubit ću te ja.

— Ubit će i tebe.

— Moja briga, Barnette! Imena, rekao sam!

— Marc Colins je predsjednik kompanije. On je i građevinski poduzetnik ovim krajevima.

— Što gradi?

— Vlasnik je svih izvora. Gradi sisteme za navodnjavanje i prodaje vodu doseljeni-

cima, uglavnom farmerima, jer u ovim krajevima nema stočara.

— Zašto ih nema?

— Kompanija se pobrinula da nestanu. Ne daju im goniti ni stoku ovim putem prema Arizoni.

— Tko je još u kompaniji, Barnette?

— Joe Willard i John Gottard. Uložili su mnogo novaca u taj posao.

— Kako znaš?

— Imam prijatelja u banci. Radi kao knjigovođa.

— S koliko sudjeluje bankar?

— Ni sa čim u kompaniji. On financira farmere. Vjerojatno je korektan jer se nitko ne žali na njega.

— Rijetkost je da bankar bude pošten. Koga još znaš iz kompanije?

— Ostali su beznačajni. Uglavnom su to surovi razbojnici i revolveraši. Ima ih pedesetak i svi su na popisu kompanije.

— Kao ubojice i lovci na skalpove?

— Otprilike. Čuvaju još izvore i brane. Progone stočare, a i farmere koji zaborave platiti korištenje vode.

— Za sada si rekao dovoljno, Barnette. Spasio si glavu ovaj put. No pričuvaj je dobro. Nikome ni riječi o ovom razgovoru. Razumiješ li?

— Razumijem. Hoćeš li u rat s njima?

— To se tebe ne tiče. Zapamti — čuvaj tu blentavu glavurdu, jer ću ti je skinuti s ramena.

* * *

Noć je. Još koji sat do zatvaranja saluna, a kiša nikako ne prestaje zalijevati Hobbs. Pješaci ne prelaze preko kolnika iz jednog saluna u drugi. Žitka blatnjava masa ispunila je kolnik do koljena i podijelila grad na dva dijela. Prijatelji su dovikivali preko ulice i pozivali jedni druge na viski nudeći bolji na svojoj strani. I besplatan što je bilo još važnije i izazovnije. Poneki pijanac bi i pregažio blatnu rijeku ali bi ostao bez viskija. Blatnjave nisu puštali u salun.

Pa ipak, u mrkloj noći jedan je čovjek vrebao priliku da se prebaci na drugu stranu ulice. Noć je skrivala njegovo kretanje, a bubnjanje kiše po drvenim krovovima stišavalo je njegove korake i mljackanje žitkog blata ispod čizama. Izvukao je noge iz blata i zastao na drvenom nogostupu da se blato ocijedi s čizama. Duboko dišući smirivao je kucanje srca u koje se uvukao strah i nemilosrdno ga stezao. Čovjek još jednom snažno udahne i izdahne, pljune na pod, obriše lice i velike brkove od vode koja mu se slijevala na grudi i zakorači naprijed. Uradio je to brzim i dugim koracima, onda stade, strese se kao moka pas i zakorači u mračni dovratnik kuće poduzetnika Marca Colinsa.

— Nisi trebao to uraditi, budalo!

Čovjek izbeći oči, bjeloočnice mu bljesnuše, ali pogled ne probi mrak iz kog je dolazio prijeteći glas.

— Nisam im smio prešutjeti. Moram ih obavijestiti da si im ušao u trag.

— Upravo to sam ti zabranio.

— Oni bi me ubili! — jecao je čovjek.

— Svejedno je za tebe — oni ili ja.

— Ne! Molim, ne! — glasno je zavapio čovjek.

— Svejedno je za tebe — oni ili ja.

— Ne, molim, ne! — glasno je zavapio čovjek.

Iz mraka samo izroni ruka s revolverom. Sijevnu plamen raznoseći pomrčinu. Metak pogodi čovjeka posred čela. Tijelo se zanesse unatrag i stropošta u blato koje ga počeo lagano prekrivati.

* * *

Mad Millo je stajao u mraku i gledao kako voda i žitko blato prekrivaju beživotno tijelo Jeromyja Barnetta. Kad su voda i blato potpuno prekrili tijelo, Millo pljune u kaljužu i ljutito promrmlja:

— Budala! Očito nije zapamtio da valja čuvati blentavu glavurdu. Možda se više bojao Marca Colinsa nego mene. Kako bilo da bilo, s njim više neće biti problema.

IV

Millu novac nije bio nikakav problem. Uvijek ga je imao dovoljno. Zaradivao ga je jednostavno — lovom na ucijenjene razbojнике, koje je progonio još iz osobnih pobuda ili kartanjem s ozloglašanim varalicama. Mrzio je varalice na kartama. Čim bi ih ugledao naježio bi se, svrbjela bi ga čitava koža, a svrbež bi prestao tek

kad bi s njima sjeo za kartaški stol i kad bi bile podijeljene prve karte. Pri tome je uvijek u krilu držao svoju pušku čija je cijev ispod stola, kao slučajno, bila uperena u trbuh kartaškog varalice. Mnogo puta ta je puška i opalila. Uvijek je to bilo kobno za varalicu.

Kuća Joca Willarda bila je najveća građevina u Hobbsu. U prizemlju je bio smješten veliki salun na dnu kojeg se nalazio podijum za svirače i plesačice koje su uz izvođenje umjetničkog programa i plaćenim plesom zabavljale goste u salunu. Te djevojke su se svojski trudile u tom velikom ali zagušljivom prostoru da isprazne džepove brojnih gostiju. Za velikim točionikom, duljim od desetak metara neprekidno se guralo mnoštvo muškaraca, uglavnom prolaznika ili namještenika Colinsove kompanije.

U salunu je gotovo uvijek vladao savršen red. Willard se pobrinuo da se revolveraši obračunavaju izvan grada, rijetko kad u samom gradu. Oni su poštovali ovaj zahtjev Joea Willarda jer su znali da je i on jedan od šefova Kompanije u kojoj su oni radili i zarađivali dolare. Za prolaznike naročito ako se napiju i počnu zametati svadu, brinulo se nekoliko snažnih izbacivača i redara, Willardovih službenika.

Vojnici kojima je zapovijedao kapetan Fagett, nisu smjeli ući u ovaj lokal. Oni su uglavnom pili a manje jeli, u malim krčmama kojih je bilo desetak u Hobbsu.

Nekoliko metara dalje od točionika prema pozornici nala-

zile su se privatne prostorije Joea Willarda, predsoblje i velika kancelarija u kojoj je radio. U predsoblju je sjedio jedan od njegovih službenika, zapravo tjelohranitelj. Bar je o njemu tako govorio njegov revolveraški izgled.

S druge strane saluna moglo se ući u prilično veliki i lijepo uređen restoran. No taj se ulaz nije preporučivao onima koji nisu pripadali eliti grada Hobbsa. Građani, obični građani i putnici namjernici ulazili su s ulice. Naravno, kroz ulaz s ulice ulazile su i žene, jer je bilo nezamislivo da pristojne žene ili djevojke ulaze u salun.

Na katu Willardove kuće bio je smješten hotel u koji se također ulazilo s ulice. Na prijavnici je dežurao uvijek dremljivi recepcionar. Pred cijevima skraćene dvocijevke, smirili bi začas svoje uzburkane strasti, a viski bi na brzinu izvjetrio iz njihovih pijanih glava. U takvim slučajevima, ako bi i dobili sobu, plaćali su je višestruko ili su spavali u obližnjim stajama. Neki, koji nisu odmah shvatili položaj u kojem su se našli, pretučeni i prebačeni preko sedla napuštali su grad.

Mir i red je morao vladati u gradu. To je zahtijevao Marc Colins, tako je htio Joe Willard, tako je želio i trgovac John Gottard. Njihovi su se zahtjevi ispunjavali.

Dok je upoznavao grad, Mad Millo je opazio ove karakteristike. U salunu je popio dva viskija, večerao u restoranu i unajmio sobu u hotelu. Za sve to vrijeme ljudi su ga gledali s

čudenjem. Mnogi od njih nisu vidjeli traperu obučenu u pravo odijelo urađeno od ušavljene jelenske kože. Začudo, nitko nije pokazao znatiželju veću od pogleda. Millo se tome radovao. Želio je na miru večerati razmisliti o svemu što su mu rekli oružar i nakupac skalpova i odmarati se.

Millo se više od dvije godine nije pojavljivao u naseljima bijelih ljudi. Zbog toga ili nečeg drugog Hobbs mu je djelovao neobično mirno i sređeno, što nije bio običaj u drugim naseljima bijelih ljudi. Tamo gdje su bili stočari, običaj je bio da svaku svoju radost, srdžbu ili žalost oglaše revolverskom pucnjavom.

Ljudi kao što je Mad Millo, imali su neko posebno čulo kojim su predosjećali bliske događaje i neugodnosti. Naročito su bili sposobni osjetiti opasnosti koje bi ugrožavale njihove živote. Osim dobrog viskija i izvrsne večere nešto neugodno je kuhalo u želucu Mac Milla. Prvo su ga na to upozorile prividno dremljive oči starog krezubog recepcionara, isluženog vuka koji je još bio sposoban vladati masom. Slično su djelovali i redari u salunu. U ovom ogromnom zdanju kojim je vješto upravljao Joe Willard samo je u restoranu bilo ugodno.

Dok ne obavi posao radi kojeg se uputio među svoje sunarodnjake, Millo nije želio nikakvih sukoba ili događaja koji bi omeli posao životno važan za njegove crvene prijatelje, pa i za njega. Upravo zbog toga je i oružar Jerommy Barnett prese-

lio svoju prijavu dušu u vječna lovišta. Millo je vjerovao da je bio samo oruđe u rukama Marca Colinsa i njegove kompanije, no nije mogao dozvoliti da mu taj čovjek ne omogući postizanje namjere i zadatka zbog kojeg je prešao dobar komad pustinje Leano Estacado.

— Kupaonica vas čeka, Millo. Hoćete li da odmah donesu kadu i toplu vodu? — upita ga dremljivi recepcionar.

— Sa zadovoljstvom, brate. Prašina mi je ušla pod samu kožu.

— Dugo ste putovali?

— Dugo, brate. Dugo i za čovjeka i za konja.

— Lovac?

— Po potrebi, brate. U sve se razumijem. I pucam dobro.

— Bez toga se ne može. Laku noć! — vikne recepcionar za Millom koji se već penjao stubama prema svojoj sobi.

— Hmm! Čudan grad, čudan hotel — promrmlja Millo kada je ustanovio da nitko nije pregledavao njegove stvari, Millo se nije uljuljkao u apsolutnu sigurnost. Poslije kupanja, pošto je sobar iznio sada i prijavu vodu Millo stolicom podboči vrata sobe i leže spavati.

V

Jutro je svanulo sunčano i toplo. Graja koja je dopirala s ulice natjera Milla da ustane i proviri kroz prozor. Voda i žitko blato, koji su se još jučer prelijevali glavnom ulicom, nestali su kao rukom odnijeti.

Pustinjsko tlo popilo je svu vodu, blato se sleglo i brzo sušilo pod zracima sunca. Nekoliko ljudi okupilo se na nogostupu i gledalo u leš oružara Barnetta, još dobrim dijelom prekrivenog blatom.

— Jerommy Barnett, oružar. Netko ga je ubio!

— Zašto ovdje i na ovoj strani? Ovdje ga nije mogao opljačkati. Valjda novac drži u svojoj kući i svom dućanu.

— Ne ubijaju se ljudi samo radi pljačke. Možda se nekom zamjerio. Neki grijeh iz prošlosti. Ili sadašnjosti. Vjerovatno od prekjučer. Po onom nevremenu ga je svatko mogao lako koknuti pored čela.

— Zaveži i odmakni se! — izdera se šerif na brbljavog promatrača. Ovaj ustuknu a isto učiniše i ostali znatiželjnici.

Millo se povuče od prozora. Ta scena ga dalje nije interesirala. Znao je: — Šerif će narediti da se leš odnese stolaru koji će mu napraviti sanduk i pobrinuti se za pokop. Bit će to bolje urađeno nego obično jer je Barnett imao novaca.

Pošto se umio, Millo siđe u restoran na doručak i završivši ga, uputi se u trgovinu Johna Gottarda. Želio je kupiti odijelo i neke sitnice. Osim toga zanimao ga je i sam Gottard. U trgovini je naletio baš na njega. Ovaj ga dočeka ljubazno:

— Drago mi je da ste došli baš u moj dućan. Čini mi se da imam za vas lijepo odijelo, čizme...

— Kako znate da baš to trebam?

— Dovoljno je da vas pogledam!

— Smijao se trgovac. Nismo više u divljini. U gradu se valja i drukčije obući, zar ne?

— Da.

— Zovem se Gottard. Od starih Gottarda s Istoka. Kako se zapad postepeno civilizira netko od Gottardovih uvijek osvaja po jedan komadić te nove zemlje.

— Sudeći po veličini trgovine, vi ste već ugrabili dobar komad, Gottarde.

— Još nisam. Tek se spremam. Ovo je početak. Ovdje će biti centrala i glavno skladište. A vi? Gdje ste vi u ovoj divljoj zemlji? Valjda i vi namjeravate uzeti za sebe kakav komad...

— Zovem se Millo, Gottarde. Za sada još ništa ne namjeravam. U budućnosti, svakako, kad skupim nešto više novca.

— Valjda ste nešto i skupili kad napuštate lovišta.

— Za početak, Gottarde. Samo za početak. Kao i vi. Vi ste već utemeljili vaš štab u Hobbsu. Možda i ja uradim nešto slično. Novac mora oplodivati novac, zar ne?

— Da, Millo. To je uvijek bilo, a i danas je osnovno načelo Gottardovih. Dopadate mi se, Millo. Ako ne želite gubiti vrijeme, mogao bih još u toku dana potražiti neki unosan posao za vas, Millo. Čemu ste sve vični?

— Lovu, ribolovu, traganju, kartanju, pucanju.

— Svemu onom što u ovoj zemlji treba! Odlično, Millo. Odlično! Večeras svratite u salun. Dotle ću nešto pronaći za vas.

Iz trgovine je Millo izišao u novoj odjeći. Lagani sivi kaput

pokrivaao je isto tako sivi prsluk. Imao je i sive platnene hlače pripijene uz bedra i crne jahaće čizme. Sve je na njemu bilo novo osim opasača i revolvra. Njih vjerojatno ne bi mijenjao ni za desetak drugih. Naravno zadržao je i svoju pušku. Onu drugu, dugačku dalekometnu springfild, pohranio je u konjušnici, dok se s vinčesterkom nije nikad rastajao.

Kad je Millo ušao, u brijačnicu, nije bilo nikoga. Sjeo je u naslonjač. Brijač se topio od ljubaznosti i uslužnosti.

— Brijanje i šišanje ili samo jedno? Oboje je bolje. Prilično ste zarasli. Dok vas budem šišao, vruć ručnik će vam omekšati bradu. Što želite?

— Radi svoj posao, brate, i ne brbljaj!

Brijač se baci na posao. Načas je potisnuo znatiželju. Čovjek koji je ležao u njegovom stolcu nije bio razgovorljiv. No pričekat ćemo pomisli brijač i nekoliko minuta se u brijačnici nije ništa čulo osim škljocanja njegovih škara.

Još je jedan čovjek ušao u brijačnicu i raskomotio se na drugom stolcu.

— Hoćete li se sami obrijati?

— Ni govora! Ne želim otimati tvoj komad kruha, čovječe! Dok završiš tamo, ja ću drijemati. Obrij me, ali me ne budi!

— Sve može u mojoj radnji! Snivajte lijepe snove!

Začas je čovjek zahrkao. Brijač ne reče ništa. Sapunom je trljao Millovu čekinjastu bradu. Millu je to godilo i on se opusti. Brijač je šutio i mir u lokalu naizmjenično je bio re-

mećen struganjem brijača ili hrkanjem drugog kandidata za brijanje.

Vrata brijačnice zakrči zdepasto tijelo bradatog čovjeka. Opasač mu je stajao ispod trbuha, glomaznog i napuhanog. O opasaču je visio revolver, nisko, vrlo nisko. Krupne oči i njihov pogled ispod jakih obrva presjekli su brijača i on presta brijati, nijem i paraliziran. Na drugom stolcu čovjek je prestao hrkati. Šesto čulo je opomenulo hrkača i on već budan počeo otvarati oči i pogleda pridošlicu. I Millo je osjetio dolazak pridošlice. Kroz pritvorene kapke gledao ga je u ogledalu. Prepoznao je vođu lovaca na skalpove.

— Zašto si stao, brate? — opomenu Millo brijača. — Završi svoj posao!

— Malo poslije, momče! Sada sam ja na redu. Diži se ili će te s nogama naprijed iznijeti iz brijačnice!

Millo se okrene zajedno sa stolcem prema goropadnom uljezu. Dugačka piahta pokrivala ga je preko grudi i krila pušku koju razbojnik nije mogao vidjeti u Millovom krilu. Bila je okrenuta prema njemu.

— Želiš li umrijeti, Zimmerone?

— Razbojnik razrogači svoje velike oči. Izgledalo je da će mu iskočiti iz duplji.

— Što? Kakav Zimmeron?

— Razbojnik, Zimmeron, brate! U Teksasu prije tri godine ucijenjen si na dvije tisuće dolara. Poznajem te iz tog vremena. Za dlaku si mi tada izmakao.

— Millo? Mormon Millo. Ludi Millo!

— Lud ili ne, ali tebi je odzvonilo.

— Baš si lud! — viknu razbojnik i strelovito povuče revolver. Već ga je uperio u Milla i lice mu prekri zburad osmijeh. Iz Millova krila grmnu puška i izbací razbojnika kroz vrata brijačnice. On samo jednom zakorači i padne na kolnik. Zapanjeni brijač je zurio u Zimmerona kroz čija usta izbi krv, a glava mu se trgne. Posljednji put u životu. Iz zaprepaštenosti ga trže Millov oštar glas.

— Čovječe, rekao sam ti da radiš svoj posao! Brij!

Brijač to učini drhteći od straha i završi brijanje prije no što stiže šerif i prije nego se oko mrtvog razbojnika pred brijačnicom skupíše znatiželjnici.

— Svaka čast, prijatelju! Odlično obavljen posao. Tko bi i pomislio da u krilu držite pušku. Takvu vidim prvi put — reče čovjek na drugom stolcu.

— Najnovija. Winchester. 66. Repetirka s petnaest metaka.

— Svaka vam čast. I vama i takvoj pušci. Zovem se Ballard i bit ću svjedok da je ubijeni prvi potegao u namjeri da vas ubije.

— Svjedočit ću i ja! — doda brijač sada već oslobođen straha. — Život teče dalje, Millo. Tako se zovete — reče pokojnik.

— Dobro ste čuli, brijaču. Bit ću u salunu ako me netko bude tražio.

— Nemojte žuriti, Millo! Šerif već dolazi.

Millo stane na vrata brijačnice. Pušku je držao u lijevoj ruci a desnom je gurao u nju

metak koji je nedostajao. Šerif stade uz Zimmerona. Odmah je shvatio da je ovaj mrtav. Podigne glavu i zagleda se u Milla.

— Ovo ste vi uradili?

— Da, šerife.

— Ubili ste ga, čovječe!

— Ne može biti mrtviji, šerife. Ovakve poslove obavljam temeljito.

— Zašto ste to uradili?

— Čovjek je mislio da će me zaskočiti dok sjedim na brijačkom stolcu pokriven plahtom. Nije slutio da u krilu držim pušku.

— Prvi je potegao revolver, šerife. Stvarno je pokušao ubiti Milla! — jednoglasno povikaše brijač i Ballard. — Zašto je to pokušao uraditi, Millo? Tako se zovete, zar ne?

— Da, šerife. Tako se zovem. On se zvao Zimmeron. Nisam siguran u to da li mu je to bilo pravo ime, ali su ga u Teksasu poznavali pod tim imenom. Pod istim imenom je raspisana i potjernica za njim. Ucijenjen je na dvije tisuće dolara. Nadam se da ćete mi ih isplatiti, šerife.

— Jeste li vi lovac na ljudske glave, Millo?

— Nikad to nisam bio, šerife. No novac mi treba i ne vidim razlog da ga ne uzmem.

— Što vas je dovelo u Hobbs? Prvi put vas vidim.

— Poslovi, šerife. Kupuje se nova zemlja grade nova naselja. Tko želi uspjeti, najbolje je da krene iz Hobbsa. Tako su mi rekli šerife.

— Ne znam. Možda imaju pravo, Millo. Za jedan sat dođite u moj ured potpisati zapisnik.

– Dogovoreno, šerife. Sređite stvari i oko nagrade.

– Svakako. Telegrafirat ću u Teksas. Čim potvrde vašu izjavu, dat ću nalog banci da vam isplate dvije tisuće dolara.

Necete se trebati mučiti, šerife. Mi ćemo isplatiti lovca na ljudske glave. Olovom, dakako!

Glas je bio prodoran i jak. Na okupljene ljude koji su se trgli, glas je djelovao poput ispaljenog metka. Začas se raščistio prostor između Milla i dvojice revolveraša, koji su stajali na sredini ulice. Millo prepozna dvojicu lovaca na skalpove koji su radili zajedno sa Zimmeronom i bili njegovi suradnici.

Šerif je gledao dvojicu revolveraša. Raširenih su nogu stajali na ulici. Pognuti malo naprijed držali su ruke iznad nisko obješenih revolvera.

– Nikakve pucnjave više neće biti! – viknu šerif. Mičite se ili ću vas zatvoriti.

Odgovor je bio glasan smijeh s prozora hotelske sobe. Tamo je stajao strijelac s puškom uperenom prema Millu i šerifu.

– Ovo se vas ne tiče šerife! On je buio našeg prijatelja. Mi ne želimo da bude nekažnjen. Ne miješajte se, šerife. Moja je puška uperena u vas. Garantiram da će obračun biti pošten.

– Dvojica protiv jednog! Kakvo je to poštenje, čovječe? Osim toga, ti na nišanu držiš šerifa. Prijetiš zakonu!

– Miči se, šerife! Ovog časa sam ja zakon kog ćeš ti poslušati. Inače, znaš što te čeka!

– Poslušaj ga, šerife! Za razliku od njihovog vođe Zimme-

rona, ovo su osrednji revolveraši. Sitna riba za mene, šerife.

Sad i Millo iskorači prema sredini ulice.

– Momci, ja sam Millo. Mad Millo. Potežite!

Potegli su. Presporo za Millovu pušku. Ni jedan nije uspio opaliti ni metka. Vinčesterka je bljuvala vatru poput nemani. Ni čovjek s prozora nije opalio. Metak iz Millove repetirke pogodio ga je poput groma i odbacio s prozora u unutrašnjost sobe. Nitko nije uspio izbrojiti koliko je metaka Millo ispalio. No svi su vidjeli strahovit učinak njegove puške.

– Do vraga, Millo! Vi ste pravi sotona!

– Da, šerife! Kad ovakvu zvjerad vidim pred sobom, gori sam od sotone. Da ne zaboravim, šerife. Raspitajte se i za ovu trojicu. Bit će koji dolar nagrade i za njihove šuplje tikve.

Peti razbojnik, Steve, onaj što je nosio skalpove trgovcu Jerommyju Barnettu, nije se pojavio na poprištu ove bitke u Hobbsu. Millo ga nikad više nije vidio. Ili je bio prepametan, pa pobjegao što dalje od Hobbsa, ili još nije bio ogrezao u zločinu kao njegovi partneri, pomisli Millo i odmahnu rukom kao da tjera muhu.

* * *

– Od jučer se u ovom gradu događaju neke čudne stvari. Ubijena su petorica ljudi među kojima i naš prijatelj Barnett. Pouzdano znam da su i ostala četvorica ubijenih prekjučer bila u kontaktu s Barnettom.

Ne svi. Zapravo nitko od njih nije vidio Barnetta. Jedan član njihove grupe, a taj je nestao iz grada, posjetio je Barnetta i predao mu indijanske skalpove. Nakon toga Barnett je ubijen. Jutros su ubijena i ostala četvorica. Je li to slučajno ili netko organizirano djeluje protiv nas i naše kompanije?

— upita Marc Colins na sastanku Joea Willarda i Johna Gottarda.

— Ne bi se moglo reći da je nešto organizirano protiv nas, Colinse. Ubijeni Zimmeron bio je razbojnik, ucijenjeni ubojica. Njegova smrt je povukla i smrt ostale trojice.

— Tko je i zašto ubio Barnetta, Willarde? Ti si gostioničar i sve informacije najprije stižu k tebi. Tko je taj Millo?

— Tko je ubio Barnetta, ne znam. Millo sigurno nije. Prvi je put u Hobbsu i vjerojatno nije nikad ni čuo za Barnetta. Odsjeo je u mom hotelu. Ponaša se pristojno, Colinse.

— Kad netko ubije četvoricu ljudi i ne trepne okom, ti to zoveš pristojnim ponašanjem Joe.

— — Izazvali su ga, Marc. Šerif misli da Millo još od ranije ima neraščišćene račune s tim Zimmeronom. Osim toga ni dvije tisuće dolara nisu mačji kašalj.

— Tri i pol tisuće, Joe! — ispravi ga John Gottard. I ostala trojica su bila ucijenjena na po pet stotina dolara. — Što još znaš, Gottarde?

— Taj Millo je jutros bio u mojoj trgovini. Kupio je novu odjeću. Razgovarao sam s njim. Čovjek je skucao nešto

novca i najozbiljnije namjerava nešto uraditi. Obećao sam mu da ću vidjeti da li netko treba čovjeka za kakav posao.

— Što on još zna osim uspješno baratati puškom, Johnne?

— Nije li to dovoljno, Marc? Mi trebamo takve ljude.

— Za što, Johnne?

— Osvajamo nove zemlje, razvijamo naš posao i širimo promet nekretninama. Naseljavamo nove farmere, snabdijevamo ih vodom i drugim potreštinama. Otkupljujemo njihove proizvode i prodajemo ih na Istoku. Naš kapital i njegova moć rastu. E, pa, dragi prijatelji, tu moć valja očuvati, uvesti čvrstu vlast, našu vlast. Moramo spriječiti svakog tko pokuša tu vlast uzdrmati ili nam je čak i oduzeti. Zato trebamo takve ljude kao što je taj Millo.

— Neke ljude već imamo i sada dobro obavljaju svoj posao.

— Sve su to ljudi koji najvjerojatnije bježe od zakona, Marc. Trgovac sam i stotine ljudi gledam svaki dan. Mogu ih ocijeniti na prvi pogled. Svi naši ljudi su isti kao onaj Zimmeron ili njegovi partneri, ubojice, revolveraši.

— Tko ti kaže da i taj Millo nije isti kao oni? Izvrsno puca, još bolje ubija. Kakva je razlika, Gottarde?

— Velika, Marc, velika. Millo ne ubija iz zadovoljstva ili iz želje da se domogne nekakve moći ili da nadmaši nekog drugog revolveraša. On ubija zato što ga upravo ti razbojnik i krvoločni revolveraši izazivaju.

Osim toga uvjeren sam da su mu se gadno zamjerali. Bar neki od njih.

— Zašto ih ubija, Gottarde? Mogao bi ih samo raniti i onesposobiti za borbu.

Ne budi smiješan, John. On mora ubijati takve tipove. Upravo zato da sebe zaštiti. Oni bi mu se već sutra osvetili, ubili ga iz zasjede, kad-tad. U borbi s njima ne smije biti milostiv.

— Po tvome, Gottarde, on je miroljubiv i dobar čovjek. Borac za pravdu, zar ne?

— Tako je, Marc. On je stekao i izvjestan kapital, on misli na svoju budućnost. Taj kapital može uložiti u našu kompaniju i preuzeti brigu oko zaštite naših interesa. Ni jedan od nas za to nije sposoban kao on.

— Što će biti, Gottarde, kad taj Millo otkrije da i naši poslovi nisu pravedni?

— Svatko ima pravo naplatiti svoje usluge, svoj trud i ulagati svoj kapital. Tu nema ničeg nepravednog, Marc.

— A što je s Indijancima, Gottarde? Mi progonimo Indijance, istrebljujemo ih plaćajući lovcima njihove skalpove. Ima li tu pravde, Gottarde?

— Pravda bijelih ljudi nije i pravda crvenih. To su uvijek bile i bit će dvije različite pravde. Lov na skalpove izmislio si ti, Marc. John se slaže s tobom da valja ubrzati iseljavanje Indijanaca s teritorija koji smo planirali za naše poslove. Sad bi to valjalo za izvjesno vrijeme prekinuti. Neka to vojska obavlja. Zašto plaćamo kape-tana Fagetta?

— Ti, Gottarde, pomalo pereš ruke od postupaka naše kompanije prema Indijancima. Hoće li Indijance istrijebiti vojska ili lovci na skalpove za naše interese je svejedno. Što se mene tiče, tim bih Indijancima najradije prodao moje zalihe vatrene vode pomiješane s malo strihnina.

— Surov si, Joe! I lakom! Odgojen sam na Istoku i shvatio sam da naša civilizacija uništava Indijance. Nemilice ih kose bolesti i vječna glad. Lovišta su im opustošena a zemljoradnici nikad neće moći postati. Oni neminovno propadaju i nema im spasa. Čemu ih onda prepuštati nemilosrdnim razbojnicima za šaku dolara?

— Mogao si se upisati u udruženje sestara milosrdnica, Gottarde! Nama predbacuješ krvo-ločnost, ubojstva tih Indijanaca. Od toga se množi i tvoj kapital. Raste i tvoja dobit. Na računu u banci te ne smetaju krvavi dolari. Indijanska je krv na njima, Gottarde. I mnogih doseljenika koje ubijaju Indijanci. Ti bi oprao ruke i sve prepustio kapetanu Fagettu i njegovim vojnicima. Oni za to moraju imati povod, Gottarde. Taj povod su mrtvi iseljenici i mrtvi Indijanci. Naš izazov Indijancima ubrzava čitav proces osvajanja Zapada.

— Moramo li baš toliko žuriti Joe?

— Ti ne moraš. Tvoj kapital je najveći. Što ti, Marc, misliš?

Mislim da je naš cilj potpuno isti. To što nam se razlikuju mišljenja o putovima ostvarenja cilja, nešto je drugo, ali ne tako bitno da bude razlog za

neki razdor među nama. Možda Gottard ima pravo kad predlaže da mijenjamo našu strategiju. On je trgovac, spretn i lukav. Ipak misli isto što i mi: zgrnuti što više kapitala. O tome ćemo još razgovarati. Imamo vremena. Za nas je sada mnogo važnije riješiti problem tog Milla. U Hobbsu ne smije biti ubijanja i pucnjave po ulicama. To bi moglo privući još više razbojnika i revolveraša u ovaj kraj. Ljudi koji namjeravaju doseljavati ovamo mogli bi se uplašiti bezakonja. Čitav bi kraj došao na loš glas i naši poslovi bi propali. Naša kompanija mora vlast i zakon držati čvrsto u svojim rukama. Tu Gottard ima potpuno pravo. Ako nam to izmakne iz ruku, sve ćemo izgubiti. Raspravimo o tom Millu.

Prvi je rekao trgovac Gottard:

— Da li je Millo prava osoba za to da održi našu vlast, još nisam siguran. Siguran sam da mi moramo dati punu podršku likvidaciji okorjelih razbojnika koji su se pojavili ili će se pojaviti u našem gradu. Svakom mora biti jasno da mi takve tipove ne želimo u Hobbsu.

Gostioničar Joe Willard je oštro protestirao.

— Ali, Johnne, oni su radili za naš interes. Morali bismo ih zaštititi!

— Varaš se, Joe — prekine ga Marc Colins. — Mi smo u gradu zabranili bilo kakve revolveraške obračune i izazivanja. Prekršili su našu naredbu. Slažem se s Gottardom da ih

javno osudimo. Tako ćemo i ostalim našim ljudima dati na znanje da se naši nalozi moraju poštovati i izvršavati. Uostalom, Joe, kako bi se ti osjećao da je do tog obračuna došlo u tvom salunu?

— Priznajem, ne bi mi bilo ugodno. Složit ću se s vama. O tome Millu imam neko čudno mišljenje. Divim mu se na vještini i hrabrosti, ali ga se i bojim.

— Zašto ga se bojiš, Joe?

— Prebrzo poteže i puca, Marc. Ne razmišlja dugo. Ako mu se nešto ne dopadne, mogao bi potegnuti i na nekog od nas ili na nekog od naših najboljih ljudi.

— To je poslovni rizik i moramo dobro razmisliti. Predlažem da Gottard nastavi razgovor s tim Millom i sazna sve o njemu. On će to znati. Pokušaj i ti, Joe. S našom ponudom ne treba žuriti. Dajmo tom čovjeku priliku da se iskaže na još kojem području. Nadam se da je za sada sve na pravoim temeljima, prijatelji.

VI

Mad Millo nije bio zadovoljan onim što je do sada doživio u Hobbsu. Nije očekivao da će se tako brzo morati predstaviti svojim budućim protivnicima. Prebrzo ih je upoznao i shvatio njihove namjere. Željeli su za svoju kompaniju osvojiti područje jugozapadno od Hobbsa do rijeke Pecos, planinske masive Guadalupe i Sacramento. To područje nije oskudijevalo vodom i uz si-

steme za navodnjavanje, kakve je izgrađivala Colinsova kompanija, moglo se pretvoriti u vrlo plodan kraj. Po Millovu mišljenju Colins i njegovi kompanjoni Gottard i Willard dobro su procijenili da zemlja u ovom kraju, sve do Pecos, nije pogodna za stočarenje, pa su stočarima zabranili naseljavanje. Tjerali su ih dalje, preko Pecos, u zemlju Apaša Mescalero. I to je bilo područje njihovih interesa, ali prenaseljeno Indijancima i za sada u drugom planu. Na jugu, prema Guadalupi, preko Pecos, su se probili prvi doseljenici i osnovali rančeve. Samu Guadalupu naseljavali su Apaši Oul. Zanimljivo je da su oni odmah poslije dolaska Španjolaca jedini prihvatili kršćanstvo. No ono se nije uspjelo održati među njima, zapravo, stopilo se s njihovom starom religijom i dalo nešto što više nije ličilo ni kršćanstvu ni starom indijanskom vjerovanju.

Apaši Oul bili su miroljubivi i prihvatili su bijelce. Radili su kao kauboiji na njihovim rančevima ili su u vojsci bili izviđači i tragači. Neki su čak bili i zemljoradnici. Apaši Mescalero na jugu, Komanči i druga plemena na sjeveru bili su glavna prepreka nadiranjju kolonista i životno ugrožavali interese Colinsove kompanije. Jednu veliku bitku s Indijancima armija je izgubila i bila prinuđena potpisati ugovor o miru u Laramieju. Time armija nije bila zadovoljna i poduzela je sve moguće da se obračuna s Indijancima na jugozapadu i potisne ih u planine. No za ta-

kav nastup armiji je bio potreban povod. Ovdje ga je stvarala Colinsova kompanija. Izazivala je Indijance i nemilosrdno ih ubijala. Pojedinačni sukobi nisu bili dovoljni. Kad i gdje će doći do snažnijih sukoba? pitao se Millo. Znao je da to neće moći spriječiti, ali mogao je takav sudar ublažiti, a posebno izbjeći bilo kakav susret između armije i Indijanaca iz kanjona Palo Duro. Uopće, bijelci bilo koje vrste, bili su nepoželjni u ovom kraju za što dulje vrijeme. Tako je mislio Millo. Nije žurio u izvršavanju svog zadatka. Neka malo i vrijeme radi za mene, pomisli i uputi se u salun Joea Willarda.

Dugim pogledom Millo je premjerio šaroliku gomilu koja se gurala oko točionika. Neki su sjedili za stolovima i po svemu izgledali kao ljudi koji stalno borave u Hobbsu.

— Millo! — miran ali snažan glas začu se od jednog stola na desnoj strani u blizini ulaza u restoran. Millo ugleda Joea Willarda u društvu s još nekim građanima. Joe mu je mahao rukom i pozivao ga k stolu. Millo se odazva pokazujući osmijehom da mu je to drago.

— Priključite nam se, Millo — dočeka ga Joe Willard. — Dobro došli u naš grad i naše društvo. Ovo su građani našeg grada i svi smo vam zahvalni što ste nam skinuli s vrata one razbojnice. Da nije bilo vas, vrag zna kakvo bi nam zlo ovdje priredili.

— Nisam ljubitelj takvih susreta. Još manje obračuna — reče Millo Willardu.

– Cijenimo te, Millo. Znamo da ste bili izazvani i ugroženi. Mi želimo da do takvih scena u Hobbsu ne dolazi. Hobbs je perspektivan grad i valja spriječiti sve skitnice i bjegunce pred zakonom da se zadržavaju ovdje i u okolici.

Ostala trojica, među kojima i bankar, odobravalu su Willardove riječi, s punim poštovanjem gledali Milla, nutkala ga viskijem. Na Willardov znak jedan od čuvara reda donio je čašu za Milla. Millo se zahvali na pozivu i nazdravi.

– Drago mi je što sam u vašem cijenjenom društvu i hvala vam na toplom dočeku.

– To je naša građanska dužnost, Millo – reče mu bankar ispijajući čašu. Usput, Millo, svratite u moju banku. Šerif je ispostavio ček za vas.

– Što mislite početi s tolikim novcem, Millo? – upitao je bankar Willard.

– Što početi? Ne znam. Novac je za to da se obrće. U Hobbsu sam radi toga da otkrijem neki posao u koji bi se isplatilo uložiti novac. Prekratko sam ovdje da bih b vam mogao bilo što reći.

– Čime ste se do sada bavili, Millo?

– Uglavnom lovom i traženjem zlata. Radio sam i za vojsku kao i izviđač i tragač.

– Neki kažu da ste i lovac na ucijenjene glave – upade jedan građanin.

Drugi ga mrko pogledaše a Millo mirno odgovori:

– Lovac na glave? Ne bi se moglo tako reći iako sam mnoge od ucijenjenih glava ubio. Dobio sam i nagrade, na-

ravno. Ali ih nisam ubijao radi toga. Bio je to moj osobni obračun s njima. Čitavu moju obitelj pobili su razbojnici na vrlo grub način i bez ikakvih razloga. Iz obijesti. U borbi protiv njih pobjednik sam ja.

– Zašto uvijek držite pušku u rukama? Odložite je na točionik. Pozvat ću momka da je odnese.

– Ne treba, Willarde. Tako sam navikao. Puška mi je uvijek u ruci ili na krilu. Kad ne bi bilo tako, osjećao bih se gol. Osim toga, nikad se ne zna odakle će iskrsnuti neki od mojih neprijatelja. Ostavimo to. Vaša znatiželja povlači i moju. Gdje i u što vi ulažete svoj novac?

– Uglavnom svi u kompaniju za promet nekretninama koju vodi Marc Colins. Nije to samo trgovina zemljom. Gradimo sisteme za navodnjavanje. Kad zemlju osposobimo za obradu i osiguramo vodu, tada je prodajemo. Marc Colins je poduzetnik i izvođač svih radova. Naravno, mi kao akcionari određujemo politiku. Colins je i predsjednik kompanije. Trgovac Gottard i ja smo potpredsjednici. Uloženi kapital nam je približno jednak. Još su neki građani uložili svoj novac u kompaniju. Neki od njih su i zaposleni u njoj pa tako dvostruko zarađuju. plaćeni su za rad i primaju dividende na uloženi novac.

– Je li to dobar kolač, Willarde?

– Dobar je i perspektivan. Za našu kompaniju nastojimo osigurati zemlju do Pecos. Ljudi sa svih strana naviru u

Hobbs i svi su izgledi da naša kompanija razvije svoju djelatnost i s druge strane rijeke prema Guadalupi i Sacramentu. Zemljište je pogodno za stočare. Ima i dosta vode.

– Ima i Indijanaca, Willarde. ii – Dok mi tamo stignemo, više ih neće biti. Vojska će ih stjerati u rezervate.

– Ili uništiti u nekom novom ratu.

– Možda. Indijanci se stalno bune, napadaju bijele doseljenike, ubijaju ih.

– I bijelci ubijaju Indijance. Podmuklo! Pri tome ih još i skalpiraju.

– Jeste li to vidjeli, Millo? – upita Willard, a oči mu zasjaše nekom žutom bojom, opasno iskreći.

– Može se svašta i čuti, Willarde – odgovori Millo i pogledom ošine Willarda tako da se ovaj strese. – Čovjek uči i na tuđim iskustvima. Kamo bi stigao da sve provjerava na vlastitoj koži? Zemlja bi bila pušta a čovjek izumrla vrsta, nesposobna da se prilagodi.

– Vi volite Indijance, Millo?

– Ne volim ih ubijati, Willarde. Vidio sam mnoge kako umiru strijeljani kao zečevi.

– Pružaju otpor naseljavanju. Tvrdoglavi su.

– Tvrdoglavi biste bili i vi da vas netko tjera s vaše zemlje, s vašeg posjeda, Willarde. O tome ćemo drugi put. Pošao bih na večeru ako dozvolite.

Dok je, ustajao Milla se obratio bankar.

– I ja bih vam se pridružio ako nemate ništa protiv, Millo.

– Slade je u dobrom društvu. Podimo!

– Opasan, vrlo opasan tip – mrmljao je Willard i pogledom u kojem je bilo mržnje ispratio Milla i bankara dok su odlazili u restoran.

Nitko ne može reći da hrana u Willardovu restoranu nije bila izvrsna. Golemi odrezak, brdo izvrsno pečenog, žutog krumpira, pita od jabuka i šalica vruće kave bio je ručak kojim su ih poslužili. Bankar i Millo ga pojedoh i pri tome ne progovoriše ni riječi. Bili su zahvalni Willardovu kuharu na izvrsnoj hrani. Tek kad su pojeli, držeći objema rukama vruću šalicu s kavom, bankar progovori:

– Prezivam se Prescott i ovdje sam bankar već pet godina. Novac ulažem u razvoj poljoprivrede. Uopće, mislim, budućnost pripada farmerima. Stočarima dajem prednost u visinskim područjima.

– Mislim da imate pravo, Prescotte. Kako uspijevate ostati neovisni o Colinsu i njegovoj kompaniji?

– Pripadam udruženju banaka za Jugozapad. To je korporacija s jakim kapitalom. Mi kreditiramo i Colinovu kompaniju. Ona često ovisi o našem kreditu. U izvjesnom smislu je zastupam interese našeg udruženja kod Colinsove kompanije.

– Vi raspolazete i vlastitim kapitalom. Zašto ga ne ulažete u kompanijine poslove?

– Nisam oduševljen tim poslovima.

– To nije pravi razlog, Prescotte. Njihov posao pospješuje

razvoj u ovim krajevima i ovdje uloženi novac sigurno donosi dobit. Nije li nešto drugo u pitanju?

– Ne dopada mi se stil i način rada kompanije. Agresivni su i nasilni. Oko stotinu ljudi radi za kompaniju. Ima pedesetak revolveraša koji nadziru radnike i farmere. Obično su naplate za korištenje vode prisilne i u vrijeme kada oni to ne mogu platiti. Ako farmer ne uspije na vrijeme platiti, protjeraju ga. Farmu zajedno s ljetinom prodaju drugom.

– U takvim slučajevima uskaćete vi i spašavate farmere, zar ne?

– Da, Millo. Sve su to kratkoročni krediti koje farmeri vraćaju čim prodaju ljetinu.

– Ljetinu otkupljuje Got-tard?

– Da. On diktira i cijene što mu baš uvijek ne uspijeva. Farmeri mnogo toga prodaju svim onim karavanama i ljudima koji se kreću dalje preko Pecos i Llana Estacada. Zbog toga se dogodi da nekom od farmera izgori i ljetina. Neki izgube i glavu. Sve je to ono što se meni ne dopada, Millo.

– Razumijem vas, Prescottte. Ima i poštenih ban-kara. Willard je spominjao Indijance. Kakva je uloga kompanije u progonu Indijanaca?

– Ne pitate li suviše, Millo? Iako je Hobbs miran grad, u njemu se lako izgubi glava. Svoju još volim.

– Ne sumnjam u to, Prescottte. Pa ipak, mirnije se spava kad se duša olakša. Ne bih se htio vezati uz ljude čiji su poslovi prljavi.

– Učinili ste to, Millo.

– Kako i kada, Prescottte?

– Jučer kad ste pobili kompletnu kompanijinu ekipu lovaca na skalpove. Sve su to njihovi ljudi. Kompanija im plaća za svaki skalp. To je premija, uz redovnu plaću. Dobro ste im nagazili na žulj.

– Willard je to podržao kao ispravno i dobro djelo.

– Imate pravo. Svi ti ljudi su okorjele ubojice. Willard i njegovi ne žele štetiti. Bar ne javno. Osim toga, oni su prekršili naredbu kompanije i počeli pucnjavu u gradu. Ograđujući se od njih, oni jačaju svoj ugled ispravnih građana i poštenih poslovnih ljudi.

– Zašto je ubijen oružar Barnett?

– To bih ja vas trebao pitati, Millo. I vi odlično zaključujete.

– Premalo sam ovdje, Prescottte. Malo toga znam. Zbog toga i razgovaram sa svima vama. Želim sudjelovati u dobrom poslu. Želim zaraditi.

– Ne djelujete kao uspješan poslovan čovjek. Vi ste usamljeni vuk, Millo. Vi ne tražite zaradu. Nešto se drugo mota u vašoj glavi. Možda zlato?

– Možda, Prescottte. Možda.

– Poznajete li ove krajeve, Millo?

– Kao svoj džep. Nekoliko puta sam krstarilo ovuda. Uključujem i Llano Estacado.

– Tragali ste za zlatom? Jeste li ga našli?

– Samo djelomično. Gonio sam neke razbojnike i priveo ih pravdi.

– S metkom u čelu, kao jučer?

— Ne znam drukčije, Prescottte. Kad takve uhvatim, najprije pucam a kasnije razgovaram. Dobio sam novac za njihove glave. Bili su ucijenjeni. I moji dužnici, osim toga.

— Opasni ste, Millo!

— Vrlo opasan, Prescottte. Ako ostanete na mojoj strani, ne trebate se bojati.

— Ja se i ne bojim, Millo.

* * *

Popodnevenu siestu u Hobbsu poštuju samo Meksikanci. U to vrijeme potpuno odumre dio grada u kom oni žive. Čak ni gladan pas ne hoda ulicom. Ni bijelih ljudi u to vrijeme nema u tom dijelu grada. Nekoliko krčmi, u kojima se toči tekila i meksikansko vino, pune se tek predvečer, kad zahladi. Meksikanci, bijelci s tanjim novčanikom i vojnici kapetana Fagetta glavni su gosti u ovim krčmama. Ni hrana ni piće ovdje nisu skupi. Tekila, rum i vino teku u izobilju. Kad se ljudi napiju, pojavljuju se mlade Meksikanke i svojim vatrenim pogledima pale srca muškaraca koji već davno nisu zagrlili ženu. Čuje se razdragani žagor, smijeh, pjesma uz gitaru. Po količini hrane koja se tek sada priprema, stječe se dojam da tamo nitko ne ruča. Taj se obrok u večernje sate kad nema dnevnih žega.

Millo je ušao u jednu takvu krčmu. Nitko na njega ne obrati pažnju i to mu bi drago. Tek se kod točionika uz njega pripi mlada djevojka. Vragola-sto ga pogleda.

— I meni jedno piće, zar ne kavaljero?

— Da ljepotice. Kako se zoveš?

— Dolores, senjore Millo.

— Poznajem vas. Moja majka je Isabella Herantos, vaša dobra prijateljica. Ovdje smo već tri godine.

— Izrasla si u pravu djevojku, Dolores. Ljepotice! Gdje ti je majka?

— Sigurno vas je već vidjela. Doći će. Miguele! — obrati se Dolores momku za točionikom. Piće za nas dvoje.

Momak hitno, pred Dolores stavi neki liker žuto-zelene boje a Millu natoči veliku čašu tekile.

— U tvoje zdravlje i za tvoju ljepotu, draga Dolores!

— A meni ništa? — javi se novi glas.

— Isabella!... Za tebe sve! Samo reci, draga!

Isabella sama uzme bocu i natoči piće. Pri tome je dugo gledala u Milla i proučavala njegovo lice, njegove oči. Iz svega je pročitala radost zbog svog susreta. Obli je rumen kad podiže čašu i nazdravi.

— Najmilijem i najluđem čovjeku na svijetu, za dobrodošlicu, za zdravlje. Pijmo, Dolores, za sreću Mad Milla, našeg prijatelja i u našoj kući najdražeg gosta.

Pili su a oči su im radosno sjale.

Isabella Herantos nikada neće zaboraviti Mad Milla i ono što je on učinio za nju i njenu porodicu u jednom malom mjestu kraj Odesse u Teksasu. I tamo su Isabella i njen suprug Juan imali malu krčmu. Četvorica južnjačkih vojnika, puštenih iz zaroblje-

ništva, odlučili su opljačkati gostioničara i zadovoljiti svoje prljave strasti obljubom njegove žene Isabelle i tada petnaestogodišnje kćeri Dolores. Millo nije uspio spasiti Juana, jer su ga ubili kada se pokušao oduprijeti nasilju. No spasio je Isabellu i Dolores zbog čega su mu one i sada zahvalne.

— Dodi, prijatelju. Večerati ćeš s mojom Dolores i sa mnom. Pit ćemo, jesti i pripovijedati. Dolayí, amigo!

Povela ga je u prostoriju iza točionika. Bila je to prostrana soba obložena prostiračima i namještena kao poseban salon namijenjen posebnim gostima, gostima koji znaju uživati u meksikanskim jelima i pićima. Ti su gosti uglavnom bili i dobri prijatelji krčmarice Isabelle.

Hladovina i diskretno svjetlo dviju svijeća smještenih u suprotnim uglovima davali su sobi ugodnu i intimnu atmosferu.

— Ništa ne pričaj, Millo! Znam da si već nekoliko dana u Hobbsu.

— Kako znaš, Isabella?

— Onakav pokolj bandita mogao si uraditi samo ti, Millo. Drugi tome nisu dorasli. Zamolila sam moje prijatelje da te večeras pronađu i pozovu k meni na večeru.

— Nisu me našli.

— To ti misliš. Pratili su te do krčme i kad si ušao, obavijestili su me da si tu. Još jednom, dobro nam došao Millo!

Isabella se podigne na prste, objesi se Millu oko vrata i počne ga strasno ljubiti. Millo se nije branio. I on prigrli nju i

uzvratiti joj poljupce na što Isabella odgovori vatrom zrele meksikanske žene.

— Majko! — snažno vikne i prekine je Dolores.

Isabella stade, pričekala da je prođe grč strasti, opusti se.

— Što je, kćeri?

— Ti imaš svog dragana. Milla prepusti meni. On je moj par.

— Imaš pravo, Dolores. Stara sam za Milla. Ali, eto! Uхватило me nešto i povuklo. Nije mi žao. Eto ti Milla. Uzmi ga Dolores i zadrži zauvijek, ako budeš mogla. Odoh se pobrinuti za večeru.

Dolores je poslužila gosta pićem, vrelim, strasnim pogledima, a onda ne izdrža. Baci mu se u krilo, uhvati ga u čvrst zagrljaj i počne cjelivati. Sva njena mladost gorjela je u tim poljupcima. Pripijala je svoje tijelo uz čovjeka o kom sanja od svoje petnaeste godine, godine poslije koje svaka meksikanska djevojka postaje prava, zrela žena. Millo je uzvraćao, čvrsto, muški. Stezao je Dolores i pokušavao ukrotiti njenu vatru. Uzalud! Vatra se prenila i na njega te ga zahvatila snagom požara. Ljubio je njene bujne grudi koje su iskočile iz razdrijene bluze. Srce mu je lupalo. Disao je teško. Tko zna što bi se još dogodilo, tu u gostinjskoj sobi, da tog časa na vrata ne uđe Isabella.

— O! Golubovi ne gube vrijeme.

— Kakvi golubovi, Isabello. Ljute zvijeri! Rastrgali bismo se da ti nisi ušla — odgovorio joj je Millo zajapuren u licu.

— Imat ćete i za to vremena, Millo. Ova noć je vaša.

— Oh, majko! — s radošću uskliknu Isabellina kći Dolores zakopčavajući bluzu.

— Šuti, djevojko! Bila sam mlada od tebe kad sam te rodila. Ljubav je za mlade, ponekad i za stare. Ne smiješ gubiti vrijeme, kćeri. Mogla bi zakasniti na pravi vlak.

— Čini mi se, majko, da si ti svoj vlak i po drugi put uhvatila. Tvoj kapetan je poludio za tobom.

— Koji kapetan, Dolores? — iznenađeno upita Millo.

— Kapetan Fagett, komandant vojske u Hobbsu. Zatreskao se do ušiju u moju slatku majčicu. Ni ona nije baš ravno-dušna.

— Je li to istina, Isabello?

— Istina je, Millo. Htjela bih se skrasiti pod stare dane. Dosta mi je krčmetina i raznih pijandura s kojima iz dana u dan ratujem. Dolores će se udati. Ne želim ostati sama.

— Što o tome misli kapetan, Isabello?

— Ono što ja kažem. Prešao je četrdesetu. Major neće postati nikad. Zatražit će penziju. Ima nešto uštedevine. Nešto imam i ja. Kupit ćemo mali ranč u Teksasu i tamo smiriti stare kosti.

— Namjera ti nije loša, Isabello. Je li kapetan dobar čovjek?

— Ne znam što pod tim misliš. Vojnik je najprije vojnik. Tek poslije toga može biti nešto drugo. Uostalom upoznat ćeš ga. I njega sam pozvala na večeru.

— On bi došao i da ga nisi pozvala! — smijala se Dolores.

— Onda ne bi jeo svinjsku pečenku koju sam pripremila samo radi Milla.

— Taj debeli sladokusac bi pojeo tebe umjesto pečenke, majko — peckala je Dolores. ii

— Nek' jede. Ima me dosta — reče Isabella i pljesnu se po stražnjici. Smijali su se, a zatim žene odoše dovršiti večeru.

VII

Kapetan Fagett, snažna okorjela vojničina od glave do pete, počeo je svoju vojničku karijeru s nepunih osamnaest godina. U trideset trećoj postao je već iskusan narednik. Vjerojatno bi to i ostao sve do mirovine da nije izbio rat. U tom trenutku je njegova jedinica gonila Indijance na sjeveru zemlje i rat ju je zahvatio pod komandom Sjeverne vojske. Fagett je bio neobično hrabar i umješan ratnik. Drukčije se ne bi mogao objasniti njegov meteorski uspon, valjda jedinstven u armiji Sjedinjenih Država. Rat je završio u činu pukovnika. Kao i svi ratni oficiri, poslije rata nije uspio zadržati taj čin. Svima su skinuli čin za jedan, dva ili više stupnjeva jer nisu imali završenu vojnu akademiju u West Pointu. Naravno, odnosilo se to samo na one koji su namjeravali i dalje ostati u vojsci. Fagett je imao sreću, kako je sam ironično izjavljivao, smanjili su mu čin za tri stupnja. Nije se bunio. I to je bilo bolje nego čin vječnog narednika.

U armiji cijenili su njegovo iskustvo u bitkama s Indijan-

cima i umješnost komandiranja u ratu. Tako je i dospio u Hobss kao komandant odreda za zaštitu bijelih doseljenika na jugozapadu. Bio je pod neposrednim zapovjedništvom konjičkog komandanta iz građanskog rata generala Sheridana.

Sve je to Millo saznao od kapetana Fagetta dok su pijucali tekilu i grickali orahe u gostinjskoj sobi Isabelle Herantos. Kada je Isabella servirala na meksikanski način pečenog prašćića, kapetan Fagett se od okorjele vojničine pretvorio u strasnog sladokusca. Svoj prilično velik komad nosa prinosio je pečenju, srkao njegove sokove, mirisao, uzdisao, cmoktao, a onda, kad više nije mogao izdržati, posegnuo rukom za jednom rumenom koricom želeći je strpati u usta. Već je koricu skoro prinio ustima kad ga Isabella drvenom kutlačom ošinu po ruci.

— Polako! Čast da prvi okusi pripada Millu. Za njega je ovo spremljeno. Za njega i u njegovu čast, amigo.

— Počnite već jednom, Millo. Ovo iskušenje i čekanje će me ubiti.

Millo se smijao, a smijao se i Fagett, no njegove su oči i dalje, umjesto smijeha, izražavale požudu za pečenjem. Svi su jeli, nitko nije ništa progovorio. Čulo se samo lagano zveckanje i struganje po tanjuru.

A što bi se i govorilo kad je pred nekim prase pečeno na meksikanski način, začinjeno jakim mirodijama. Tada se ništa ne govori. Samo se jede i unutrašnost se usta, koja gore

od ljutih papričica, zatrpavaju novim, još ljepšim komadima mesa. Ovakvo pečenje, zalijevano meksičkim vinom, bilo je vrhunsko dostignuće kulinarskog umijeća. Pečenjem, koje su Fagett i Millo nemilosrdno komadali, Isabella Herantos je pokazala vrhunsku kulinarsku vještinu. Jela je s njima, ali je više uživala u njihovom zadovoljstvu u jelu. Dolijevala je vino muškarcima budno pazeci na sebe i Dolores kako bi se uzdržale od tog čudotvornog napitka.

Millo je nutkao Fagetta pićem ali ga sam nije mogao pratiti. Isabella je s užitkom hranila i pojila svog čovjeka. Ispod oka pogledavala je u Milla očekujući od njega simpatije za svog odabranika. Millo bi joj se smiješio i diskretno klimao glavom. Taj Fagett, po onome što je Millo toga časa mislio, bio je sigurno najsnažnije i najčvršće stablo koje je izraslo u konjici Sjedinjenih Država. Poslije obilnog obroka kapetan Fagett se obrati Millu.

— Dobro ste se predstavili u ovom gradu, Millo. Prvi dan i četiri mrtvaca! Odlično, momče! Volim čvrste momke. Jeste li i vi jedan od onih što pokušavaju uhvatiti sreću za rogove?

— Kako se uzme, kapetane. Sreća je relativan pojam. U naše vrijeme najbolja je ona sreća koja ti omogući da ostaneš živ.

— Vi takvu imate. Ostanete živ i kupite novac za mrtvace. Glupo i korisno, prijatelju. Ha-ha-ha! — smijao se kapetan i tapšao Milla po plećima. — A što poslije, Millo?

– Ne znam, kapetane. Neki mi predlažu da uložim novac u kompaniju Marca Colinsa.

– To nije loše. Za čovjeka kakav ste vi, kompanija ima još boljih poslova.

– Na primjer?

– Momak, spretan poput vas, mogao bi zaraditi mnogo novaca u kompaniji. Oni nemaju dovoljno čvrsta momka koji bi vodio poslove na terenu, uveo red i sigurnost među doseljenike i kompanijine ljude.

– Spadali tu i istrebljivanje Indijanaca, kapetane?

– Otkud vam takve misli?

– Ljudi koje sam pobio bili su lovci na indijanske skalpove, kapetane.

– Možda, Millo. Ti ljudi su pripadali najgorem ološu.

– Priča se da kompanija financira lov na skalpove. Taj ološ je pripadao kompanijinim ljudima. Na taj način žele izazvati nove sukobe s Indijancima i njihovo daljnje potiskivanje na Zapad i u neprohodna brda. Žele izazvati intervenciju vojske. Na čiju će stranu stati vojska, vi to najbolje znati, kapetane.

– Na žalost, znam. Mi moramo zaštititi doseljenike. Međutim, za našu intervenciju treba vrlo jak razlog.

– Lako ga je naći, kapetane. Pljačka i pokolj neke grupe doseljenika ili nekakve karavane dovoljan je razlog da vi naredite vašoj konjici juriš.

– Krivo, Millo, krivo. Najprije izvijestim moju višu komandu a ona izdaje naredjenja.

– Nadam se da su vaši izvještaji objektivni, kapetane.

– Naravno. I provjereni. Svaku civilnu prijavu moji izviđači i za to nadležni ljudi provjeravaju. Na žalost uvijek nađu dovoljno dokaza.

– Oni mogu biti i podmetnuti, kapetane.

– Mogu, naravno. Neke činjenice ukazuju na to da svi nisu podmetnuti.

– Po čemu to zaključujete, kapetane?

– Moji su ljudi u nekoliko navrata vidjeli Indijance u pustinji Llano, gdje ima i najviše napada na karavane i pojedince. Pomicanjem znakova koji pokazuju krivi pravac kretanja, žrtve se navode u bespuće. Usred pustinje, bez dovoljno hrane i bez kapi vode, ljudi postaju lak plijen za svakog a ne samo za Indijance.

– To je stari trik, moj kapetane. Njime su se služili i pustinski pljačkaši prije pojave Indijanaca u pustinji. Osobno sam proganjao neke od njih i likvidirao ih.

– Vjerujem vam, Millo. No moram vjerovati mojim ljudima i civilnim vlastima.

– Tamo nema civilnih vlasti, kapetane.

– U klasičnom smislu nema. Morate me razumjeti, Millo. Ovdje sam da štitim bijelce, doseljenike. Oni, kompanija i njeni ljudi su nekakva vlast u tom kraju. Ako se međusobno poubijaju, to se mene ne tiče sve dok ne dobijem nalog guvernera odnosno moje komande.

– Znači, na tom području kompanija može raditi što god hoće. Protjerivati jedne doseljenike i dovoditi nove, ubijati In-

dijance, zauzimati indijansku zemlju. Je li tako, kapetane?

— Tako je, Millo. I nema nikakve mogućnosti da se zastave. Oni su već sada moćni. Za koju godinu bit će još moćniji i pravi gospodari ovih teritorija. Nisam vam uzalud govorio da svoje interese potražite u kompaniji. I ja sam tamo uložio nešto svog novca. Nek' se malo poveća prije mog odlaska u mirovinu. Imam pravo, Millo, kad vam savjetujem taj posao. Da sam na vašem mjestu, odmah bih to uradio.

— Možda, kapetane. Ipak bih htio prije toga dobro razmisliti i sve to osobno pogledati.

— Za to nema problema, Millo. Priključite se grupi mojih ljudi koja ovih dana kreće u Llano. Oni će prokrstariti i sve kompanijine zone naseljavanja. Idealna prilika, Millo.

— Prihvaćam, kapetane. Pijmo za uspjeh mojih novih poslova!

— I za ljubav ovih lijepih žena, Millo!

— Nećemo bez toga, kapetane!

Do zore bi još bilo mnogo zdravica da u jednom zgodnom času Dolores nije prihvatila već dobro pripitog Milla i odvukla ga u svoju sobu. Kapetan Fagett se slatko smijao, namignuo Isabelli i svojim je ručetinama privukao u svoj medvjedi zagrljaj. Predavala mu se i on je ponese u spavaću sobu.

Millo je zaboravio kompaniju, kapetana i Indijance. Grlio je i ljubio Dolores i samo nju osjećao, podavao se njezinim strastima. Nije izdržao

dugo. Zaspao je kao klada. Ujutro su ga probudila zvona na maloj crkvi. Otvorio je samo jedno oko, oprezno, kao da se nalazi u nekom od svojih logora. Kad je ugledao dva naga tijela u prostranu krevet, od nogu je potegao zgužvanu plahtu i pokrio Dolores i sebe. Privio se k njoj, a ona, predući kao zadovoljna mačkica, ponovno ga uhvati u svoje ruke.

Millo se nije bunio. Do kraja se pokorio njenim željama i njenim strastima.

VIII

Mad Millo je opet bio odjeven u odjeću od jelenje kože. Lagane indijanske mokasine bile su mu na nogama, a samo je šešir, već prilično iznošeni stetson, govorio da na visokom konju boje pijeska, jaše bijelac. Tek kad bi mu se čovjek približio, ugledao bi mu o pojasu već prilično iznošeni opasač o kom je s desne strane visio nisko obješen revolver. Kad ga se bolje pogledalo, iznenadivalo je što ovaj čovjek u ruci drži novu pušku, petnaestometnu vinčesterku, a da mu o sedlu visi udjenuta u navlaku isto tako nova dalekometna puška tipa springfild.

I čovjek i konj bili su savršeni dio divljine u kojoj su jahali. Rubom pustinje Llano Estacado nalazio se već dobro utrt put koji je vodio jugozapadno od Hobbsa prema rijeci Pecos. Ovaj put nije vijugao poput mnogih drugih. Bio je ravan, kao nacrtan. Kad čovjek neizmjereno dugo, sa svoje

desne strane gleda gromade stijenja, a s lijeve poneko drvo i sasušenu travu, učini mu se kao da je netko čudotvornim štapom ovdje povukao crtu i zaustavio pustinju.

Millo nije žurio. Iz Hobbsa je izjahao dok je još bila noć. Očekivao je da ga na ovom putu u toku dana stigne odred vojnika s kojim će prokrstariti ovo područje. To mu je ponudio kapetan Fagett što je Millo sa zadovoljstvom prihvatio. Ne zato što sam nije mogao uraditi to isto, nego zato da se osobno uvjeri dokle su vojnici dospjeli u svojim traganjima za Indijancima u pustinji Llano Estacado. Sam bi se možda teže kretao u naseljima koja nadzire kompanija Marca Colinsa, no to ga nije zabrinjavalo. Dobro je poznavao svog konja i sebe. Mogli su se suprotstaviti i težim preprekama od Colinsovih revolveraša. Društvo vojnika bilo je korisno zbog toga da farmeri, videći ga u tom kraju, ne pomisle da je i on jedan od kompanijinih revolveraša. Želio se sprijateljiti s tim ljudima jer je znao da ni oni ne vole kompaniju. Kompanija je previše naplaćivala vodu i grubo utjerivala dugove.

Zvuk Cezarovih kopita, nadjačavao je svirku mnoštva cvrčaka. Pod vrućim sunčanim zrakama iz obližnjih stijena i kamenja isijavala je jara. Ispred konja i jahača, zrak je treperio i stvorio privid sitnih valova na površini velikog jezera čije se obale nigdje ne vide.

Millo je prepustio konju da sam odredi brzinu kretanja.

Ovaj je to zdušno koristio. Napredovao je lagano, nevoljko, obješene glave. Millo opazi kako Cezar čuli svoje velike uši, okreće ih amo tamo. Konj podiže glavu i zarza.

— Netko dolazi, Cezare? Ne čudi se, prijatelju. Ovo je put kojim se ljudi stalno kreću i sreću. Strpi se malo. Vidjet ćemo te ljude.

Cezar još jednom zarza, zatrese glavom koju zadrža visoko uzdignutom. Millo iz lijeve ruke prebaci pušku u snu. Sada je uzde držao lijevom rukom a nju naslonio na jabuku sedla.

Kroz sužene kapke, da mu pogled bolje prodre u daljinu, ugleda trojicu jahača. Jahali su kasom, jedan pokraj drugog, štiteći se tako od prašine koju su podizala kopita njihovih konja. Bilo je očito da se kreću prema Hobbsu i da će ih Millo sresti za koju minutu. To se uskoro i dogodi.

Jahači se zaustaviše desetak metara ispred Milla. Sva trojica su bila naoružana a revolveri su im visili nisko o pojasu. Lica su im bila gruba i preplana od sunca, odjeća besprije-korna. Tipični revolveraši — pomisli Millo i oslovi ih:

— Dobar dan! Vruće je danas, ha?

— Svaki je dan takav odgovori jahač u sredini.

Po njegovim širokim snagatorskim ramenima Millo zaključí da je on šef drugoj dvojici. Zato ga ne iznenadi njegovo pitanje:

— Kamo ste se uputili?

— Vidjeti malo svijeta. Znatiželja je moja bolest.

— Opasna bolest, momče. Ovdje je najčešće liječimo vrućim olovom.

— Ne izgledate baš kao vrsni liječnici. Prije bi se moglo reći da ste osrednji revolveraši.

Opasan bljesak sjevnu iz očiju revolveraškog predvodnika.

— Tvoja je bolest zaista opaka. Prije nego je počnem liječiti, volio bih znati ime bolesnika. Kako se zoveš, momče?

— Millo. Mad Millo, ako ti to nešto govori.

— Baš ništa osim da si zaista lud i da ću te brzo izliječiti.

— Bit ću vam zahvalan na liječenju, brate. Kako je tebi ime, doc? — Jimmy Malaga, luđače. Pokojnik ima pravo da zna od čije je ruke umro, zar ne?

— Imaš pravo, Jimmy. Rado bih još saznao kamo ste se uputili?

— U Hobbs, Ludi Millo.

— Dječaci su dobili nekoliko slobodnih dana da se malo proveše. Nije li tako, Malaga?

— Nije, Ludi Millo. Tamo se okuplja veća grupa snažnih momaka. Već sutra polazimo derati kože.

— Čije ćete kože derati, Jimmy?

— Počet ćemo s tvojom, luđače. I to još danas i ovdje.

— A sutra? Kome ćete sutra derati kože, Malaga?

— Indijancima u kanjonu Palo Duro. Tamo je otkrivena prekrasna zemlja i jedno indijansko pleme. Sada si mnogo toga saznao. Je si li zadovoljio svoju želju, Millo?

— Moglo bi se reći da jesam.

— Onda budi spreman umrijeti, Ludi!

— Ne bih zametao svadu, Jimmy. Ako ne moram, ne volim ubijati ljude.

— Ti i nećeš nikoga ubiti, Ludi Millo! — uskliknu Jimmy Malaga, a ruka mu poleti k revolveru.

Bio je brz, vrlo brz. Ipak je za Millovu vinčesterku bio malo prespor. Metak ga izbaci iz sedla, a da nije uspio do kraja ni izvući revolver. Njegovi pratioci su mehanički povukli revolvere, slijedeći svoga šefa. Millo nije prestajao pucati. Njegova je puška sijala smrt nevjerojatno brzo i točno. Millo nije nikad štedio svoje protivnike. Nije to uradio ni ovoga puta. Poštovao je zapadnjačko pravilo da neprijatelju nikad više ne treba dati priliku da puca.

Konji revolveraša su uzvitlali prašinu i, ostavši bez jahača, odjurili tamo odakle su i došli. Millov konj se nije ni pomakao. Millo ga zahvalno potapša po vratu.

— Tako ti je to, moj Cezare. Ovdje ljudski život ne vrijedi više od šake pijeska.

Konj zarza kao da je htio reći svom gospodaru da su ovaj put konji imali više sreće. I dok je Millo dopunjavao magazin svoje puške, konj krene dalje prema Pecosu. S desna je konju i jahaču ostajao surovi Llano.

Prešavši desetak kilometara, stigli su do prve vodene brane i rezervoara. U sjeni ogromnih kaktusa i nekoliko zakržljalih grmova Millo rasedla konja, napoji ga, prostre gunj i leže. Ubrzo se potpuno opusti i zaspao. Mogao je to uraditi bez ikakva rizika. Cezar je bio

pouzdaniji čuvar od bilo kojeg stražara.

* * *

Konjički odred, jačine jednog voda, predvođen mladim poručnikom Fresllyjem i iskusnim izviđačem Luckom Modlyjem, kretao se istim putem kojim je prije nekoliko sati prošao Millo. Odred se nalazio na rutinskom obilasku malih naselja i farmi koje su bile čvrste prepreke daljnjem širenju pustinje Llano Estacado. Mnoga od tih naselja i farmi, naročito ona kao Maljamar i Loco Hills, ne bi se mogla održati bez vode iz rezervoara koje je izgradila Colinsova kompanija iz Hobbsa. Naprijed je bio Pecos, a još dalje planinski vrhunci Sacramenta, postojbina Apaša Mescalero. Između Sacramenta kao i Pecos žive i lovili i Apaši Oul, jedini Indijanci koji su primili kršćanstvo. Kažu, da su se zahvaljujući upravo tom religijskom shvaćanju Oul slagali s bijelim rančerima i farmerima te je rijetko dolazilo do nekih oštrijih sukoba među njima. Teško je vjerovati da je toj miroljubivosti između Indijanaca i bijelih doseljenika pridonosilo kršćanstvo. Prije će tome biti uzrok još nenaseljeno ogromno prostranstvo puno divljači i još neugroženom indijanskom egzistencijom. No kako bilo da bilo, zadatak konjičkog odreda bio je da provjeri sigurnost bijelaca na već osvojenom tlu. Naravno, i da ih brani od bilo kakvih napada.

— Nešto nije dobro, Luck? — oslovi poručnik Freslly svog izviđača.

— Nije, poručniče. Ispred nas se nešto gadno odigralo. Jato ptičurina se skuplja na putu ispred nas.

— Lešinari?

— Da. Ovo je njihova postojbina. Susret s njima nikad ne sluti na dobro. Požurimo da vidimo, poručniče! Možda nekom možemo pomoći.

— Kasom! — vikne poručnik i podbode konja. Oblak prašine obavi konjanike a oni ga ponesoše u ritmu kasa svojih konja i uz škripu konjske opreme. Čim su spazili konjičku patrolu, lešinari se digoše visoko i počеше kružiti iznad svog plijena. Činilo se kao da uopće ne mašu svojim ogromnim krilima.

— Odred, stoooj! zapovijedi poručnik kada je na putu ugledao tri ljudske prilike ispružene na vrućem pijesku. Neprirodan položaj tijela rekao mu je sve. Ljudi su bili mrtvi, izrešetani olovom i ostavljeni na milost i nemilost pustinjskim ptičurinama.

— Netko je to znalački obavio, poručniče. Borba je očito bila vrlo kratka. Kladio bih se da ni jedan od ovih nije uspio ispaliti ni metka.

— Potegli su revolvere. Leže kraj njih.

— Samo su to uspjeli, poručniče.

— Ubijeni iz zasjede?

— Ne vjerujem, poručniče. Bio je to direktan sukob jednog protiv trojice.

— Teško je to vjerovati, Luck. Ovi su ljudi bili vješti revolveraši. To se iz prve vidi, po odjeći, opremi.

– Brzo učite, poručniče. Zaboravio sam vam reći da već nekoliko sati pratimo trag jednog jahača koji jaše ispred nas. Ovdje se sreo s ovom trojicom. Susret, kao što vidite, nije bio nimalo prijateljski.

– Što je bilo s tim jahačem, Luck?

– S konja nije ni sjahao, poručniče. Produžio je kao da se ništa nije ni dogodilo.

– Opasan tip, Luck.

– I više od toga, moj poručniče. Poznajem samo jednog čovjeka koji je u stanju prirediti ovakvu zabavu.

– Tko je on, Luck?

– Nekad je bio u konjici Sjedinjenih Država. Onda se izgubio u ovom prostoru Zapada. Nekoliko godina nisam čuo ništa o njemu. Povjerovao sam da je negdje izgubio svoju ludu glavu. Zvao se Mad Millo.

– Čovjeka koji se zove Millo trebamo sresti negdje na ovom putu, Luck. Priključit će nam se i s nama obići ovaj kraj. Tako me je obavijestio kapetan Fagett.

– Ako mislimo na istog čovjeka, taj će nas čekati kod prve vode i prve poštene hladovine. Ako dozvolite poručniče, dok vojnici pokopaju ovu trojicu, pokušao bih da ga pronaći.

– Jaši, Luck! Mora da ti je prijatelj kad ga želiš tako brzo vidjeti. Ako nije taj o kome si govorio, čuvaj se, Luck!

– Ne brinite, poručniče. Čekam vas kod prve vode.

Luck je jahao oštro. Njegov konj nije pripadao vojsci. Bio je to čistokrvni potomak španjolskih konja koji su pri dolasku konkvistadora zakoračili

na američko tlo. Jahanje na njemu ličilo je na let. Kopita kao da samo dodiruju tlo ispod konja. Desetak kilometara, koliko je po prilici bio udaljen rezervoar s vodom, prejahao je za pola sata.

Luck je zaustavio konja i, dok je ovaj udisao zrak punim plućima, oprezno je zagledao svaki kaktus, svaki grm.

– Sjaši, Luck! – odjeknu iza njegovih leđa ledeni glas Mad Milla. Ako to brzo ne uradiš mogao bih te puškom skinuti s konja.

– Vjerujem ti, Millo. No čini mi se da još nisi toliko lud da to i uradiš.

– Ne znam na čijoj si strani, Luck.

– Nisam na strani one trojice, Millo. Pripadam konjici Sjedinjenih Država, odreda kojem se želiš priključiti. Kao što vidiš, još je isto. Ne mogu se riješiti modrih kaputa.

– Stvar ukusa, Luck! Dobro došao u moj logor. Za starog prijatelja ću pronaći kap viskija.

– Bocu, Millo! Kad sam vidio onu trojicu, znao sam odmah da je to stručni rad tvojih ruku. Srce mi je uzdrhtalo kad sam saznao da je moj stari prijatelj još živ. Čitavu bocu ovamo, Millo! Moje se staro srce treba smiriti.

Sjeli su u hladovinu, pijuckali viski. Podalje, vezani za grm, stajali su njihovi konji.

Pričaj, Millo! Tri godine o tebi nisam ništa čuo i nitko te nije vidio.

– Priča je kratka, Luck. Kada smo se rastali, nastavio sam vlastitom ratnom stazom.

Na toj stazi, u Messi na podao način jedan je razbojnik ispalio metak u moje grudi. Presvučen u svećenika nosio je deringer u Svetom pismu i pucao, Luck.

— Vidim da te nije ubio. Kako si se izvukao?

— Moj prijatelj, mladi Indijanac imenom Modri Kaput, ubio je lažnog svećenika, pokupio me i odvuкао u planine, u logor svog plemena.

— Tamo te zarobila lijepa Indijanka, vjerojatno njegova sestra. U zaklonu si njene sukne proveo cijelo ovo vrijeme.

— Kako znaš?

— Ne znam. Ali tako se događa u svim pričama starih zapadnjaka.

— Imaš pravo, Luck. Opustio sam se i oslobodio želje za osvetom. Posvetio sam se ljepšem i korisnijem poslu.

— Želio si praviti djecu lijepoj Indijanki?

— To bi uradio ti, okorjela vojničina. Istina je, ljubio sam i još uvijek ljubim lijepu Indijanku. Indijance nikad nisam mrzio. Žalio sam ih i u isto vrijeme im se divio. U ratu su neka plemena pomagala južnjake. Vojska im se zbog toga osvećivala i progonila ih.

— Još to radi, Millo, ali na drugi način. Štiti bijelce koji prodiru na njihov teritorij. Iza doseljenika stoje profiteri. Njihov kapital na indijanskoj zemlji raste poput gljiva poslije kiše. Izazivaju Indijance, otkupljuju njihove skalpove. Kad Indijanci uzvrate udarce, nastupa vojska.

— Znam, Luck. Zato sam povukao za nos konjicu Sjedinje-

nih Država i sakrio jednu skupinu Indijanaca. Za njih sam pronašao mjesto gdje još žive bizoni i raste bujna trava. Divljači ima na pretek. Želim da žive životom sivojih predaka, u miru naročito kad su u pitanju lakomi doseljenici i Kompanije za promet nekretninama.

— Teško će ti uspjeti taj pothvat, Millo. Jesu li tvoji Indijanci u kanjonu Palo Duro?

— Ti znaš za kanjon Palo Duro?

— Znam. Otkrio sam ga prije nekoliko mjeseci. Vidio sam i indijansko selo. Ovo otkriće sam prešutio u mom izvještaju. No ni moja šutnja nije mogla dugo skrivati tajnu. Kompanija za promet nekretninama iz Hobbsa također je otkrila kanjon Palo Duro. Po onome, kako danas stvari stoje, tvoji su Indijanci izgubljeni. Kompanija se sprema u osvajanje zemlje i preko Pecosa.

— Slutio sam tako nešto, Luck. Pokušavam spriječiti ono najgore: pokolj Indijanaca.

— Sudeći po onoj trojici revolveraša na putu, dobro si počeo. Pokoljem Indijancima prijete i kompanijini ljudi.

— Kako su oni otkrili Palo Duro, Luck?

— Njihove bande krstare pustinjom Llano Estacado. Pljačkaju i ubijaju doseljenike koji prelaze Llano i bježe od šapa Collinsove kompanije iz Hobbsa. Pljačku i pokolj karavana pripisuju Indijancima koji dobar dio pustinje poznaju bolje nego ja svoj džep. U manjim skupinama dolaze s one strane Pecos a i napadaju usamljene doseljenike.

– Moji Indijanci ne napadaju nikog, Luck.

– Vjerujem ti, Millo. Ovi pripadaju Apašima Mescalero. Vrlo su surovi. Truju izvore. Ne ostavljaju žive svjedoke. Preživjele životinje odvođe sa sobom kao plijen. Nemilosrdni su i prema bijelim bandama. Noću se prikradaju njihovim logorima, kolju im stražare, buše mješine s vodom. Iscrpljuju ih do iznemoglosti. Tad im postaju lak plijen.

– Sitne su to pobjede, Luck. Nedovoljne za spas Indijanaca.

– Oni se i ne bore za spas. Bore se da prežive.

– Možda bi i uspjeli kad bi većina bijelih ljudi bila poput nas, Luck.

– Fatamorgana, Millo. Prvi bijeli ljudi su došli među Indijance kao lopovi, pljačkaši, ubojice. U drugom valu bili su bivši robijaši, bjegunci pred zakonom, desperadosi i avanturisti. Slična krv teče i danas u njihovim potomcima. Svi bi oni htjeli biti bogati, bezbrižno živjeti, da drugi rade za njih. Živio sam u područjima gdje je već nestalo Indijanaca. Bijeli se ljudi tuku međusobno, ubijaju jedan drugog poput zvijeri. Svatko uzima zakon u svoje ruke i tumači ga revolverom. Onako kako njemu odgovara, Millo.

– Znam, Luck. Govorim samo kako bi to bilo lijepo.

– Ponašáš se poput onog sirotog gladnog kravara. Usred zime, u nekom napuštenom naselju, trudi se da prezimi i preživi grupa kaubojá. Sjedeći oko vatre, pripovijedaju o danima kad su bili siti i živjeli u izobilju.

– Nigdje mi nije bilo tako lijepo, momci. Dobio sam velik odrezak, dva prsta debeo, s krumpirom, šalicu izvrsne kave i ogroman vrč piva. Sve to za deset centi! Je li to lijepo i jeftino?

– Jeftino je, jeftino! A gdje toga ima, Joe? – viknuše ostali u jedan glas.

– Nigdje toga nema, momci. Kažem samo da je to lijepo i jeftino – odgovori kauboj i prasne u smijeh.

– Ima pravo taj tvoj kauboj. Kad nema odrezaka, neka bude smijeha. Što predlažeš da uradimo za moje Indijance, Luck?

– Znam da će vojska krenuti prema kanjonu Palo Duro. Isto tako znam da će u Palo Duro krenuti i najokorjeliji razbojnici koji služe u Colinsovoj kompaniji. Mislim da se njih treba bojati više nego vojske. To su zločinci, Millo, plaćenici.

– I vojsku plaćaju, Luck. Dovoljno je podmititi nekoliko oficira pa da se dogodi zločin.

– Ne mogu te razuvjeriti, Millo, ali takve mogućnosti ne postoje. Vojska uvijek ima neke svoje posebne interese.

– Interes vojske je istovetan s interesom kompanija. Novac i moć, Luck.

– Imaš pravo, Millo. O tome odlučuju drugi. Pokušajmo nešto drugo, Millo.

– Što ti je na umu, Luck?

– Nas dvojica imamo jaka pleća. Podijelimo dužnosti u ovom zadatku. Ti spriječi bijelce, revolveraše iz Colinsove kompanije da prodru u kanjon Palo Duro, prije nego se Indi-

janci izgube iz kanjona. Moje će biti da zavlaci dolazak vojske. Ubij izviđača koji predvodi Colinsove revolveraše.

— Koliko ima revolveraša koji će po tvom mišljenju poći u pohod na Indijance?

— Ne više od pedeset. Sve gori jedan od drugoga. Na čelu s Colinsom ta je grupa u stanju sama sravnati sa zemljom indijanski logor. Moraš biti brz i prije njih stići u indijanski logor.

— Toga se i plašim, Luck. Ako me preteknu, Indijanci će propasti.

— Sumnjam da osim Apaša Franckyja još netko poznaje put do Palo Dura. U prednosti si, Millo. Izaberi povoljno mjesto i dočekaj ih u zasjedi. odbaci svoja načela o poštenoj borbi. Moraš ubiti Apaša Franckyja. Ako to ne uspiješ iz zasjede, drugi način teško da postoji.

— Tko je Apaš Francky, Luck?

— Najlukaviji i najpokvareniji je apaški melez za kog su moje uši čule. Priklao bi i rođenu majku za šaku dolara. Ništa mu nije sveto, Millo. Opasan i podmukao kao čegrtuša.

— Njega bih nekako mogao ukloniti, Luck.

— Znam to, Millo. Kad makneš Apaša Franckyja, Colinsova rulja ostaje bez glave. Čak, da im je Apaš i ispričao kuda treba ići, oni to ne bi mogli sami.

— Riješit ćemo se nekako tog Franckyja. Tko vodi konjicu, Luck? Fagett?

— Sitna riba, Millo. Izvještaj o Indijancima u kanjonu Palo

Duro dospio je u ruke osobno generalu Sheridanu. Poznato ti je koliko on voli Indijance. Protiv Indijanaca u Palo Duro poslao je veliku zvjerku: pukovnika Ronalda Mackenzieja. Pratit će ga i odred konjice. S Fagettovim odredom četiri stotine konjanika.

— Mnogo je to, Luck. Toliki vojnici na jedva dvije stotine slabo naoružanih Indijanaca. Nikad nisam čuo za pukovnika Mackenzieja, Luck.

— Za njega će se tek čuti, Millo. Nova generacija iz visokih škola i štabova, željna slave i pobjeda, dokazivanja.

— Građanski rat im je izmakao. Na redu su Indijanci. Bojim se da je tako, Luck. Uspori kretanje tom pukovniku i čuvaj se Fagetta. Kapetan mi je priznao da ima akcije u Colinsovoj kompaniji. Fagett je opasan, Luck.

— Pripazit ću na sebe, Millo. Moj poručnik dolazi. Ne moraš ga čekati. Objasnit ću mu da si odustao od obilaska farmi i naselja.

— Da ne posumnja, Luck?

— On još ništa ni ne zna o ovom pohodu na Palo Duro. Bit će sretan da ne vuče i jednog civila sa sobom. I onako ih ne voli. Sretno, Millo!

— I tebi, Luck. Jednom ću ti zahvaliti za ovo, Luck.

* * *

Millo je jahao kroz pustinju Lalano Put ga je vodio prema istoku uz podnožje planinskog lanca od golog i užarenog kamena. Visok između tisuću i dvije tisuće metara, ovaj se planinski lanac proteže daleko na

istok, još dalje od Fort Sumnera, gdje se spaja s planinama Tucumcari. Millo je poznavao Llano Estacado. Znao je i za gotovo sve izvore vode, no kao i svaki drugi, pametniji Zapadnjak, Millo je o jabuci na sedlu nosio kožnu mješinu punu vode. S druge strane sedla visjela je povećana čutura, opšivena čojom, također puna vode. Millo je i za najvećih vrućina pio hladnu i osvježavajuću vodu. Bio je to jednostavan trik. Kad bi se čutura, opšivena čojom, namočila u vodu i tako mokra izložila suncu, voda u njoj, zahvaljujući naglom isparavanju mokre čoje, brzo bi se hladila.

I najbolji poznavaoči Llana Estacada bili su oprezni što se tiče vode. Iznenadne pješčane oluje znale bi zatrpiti izvore ili izmijeniti izgled okolice tako da neoprezan čovjek lako promaši izvor i nađe se u smrtnoj opasnosti.

Bez hrane čovjek može izdržati mnogo dana, pa i tjedana. Bez vode ne može dugo. I najotporniji umiru već petog dana. Budući da su velike vrućine, ljudski organizam znojenjem ispušta velike količine vode. Ako se taj gubitak ne nadoknađuje, organizam dehidrira i vene poput biljke.

Sve je to Millo znao. Voda je bila jedan od njegovih glavnih aduta protiv Colinsa i njegovih revolveraša. Spretan i prepređen poput gorskog lava, Millo je s lakoćom nestajao pred svim potjerama. Millo je znao nadmudriti i najbolje indijanske tragače i narugati im se. Sve je to točno i sve je to

bilo u preriji i planinskim područjima s obiljem vode i raslinja. Llano Estacado je nešto drugo. Pustinja bez i jedne travke i tek tu i tamo poneki kaktus. Gdje se ovdje sakriti i kako zamesti trag? Osim toga, Milla nisu nikad progonili po pustinji. Gonio je on druge i uhvatio ih. Baš ovdje u Llanu.

Jedna ogromna stijena se nadvila iznad konja i jahača. Komadić hladovine usred pustine.

— O-ja Cezare! Odavno nismo stali u sjenu, prijatelju.

Konj zarza i zadovoljno stade. Dok mu je Millo popuštao kolan, konj je pokušavao ugristi svog gospodara.

— Polako, momče. Nije vrijeme da se maziš. Čeka nas težak i opasan posao. Malo zobi ti neće naškoditi. Zabavi se dok ja osmotrim naše protivnike.

Konj je zadovoljno mahao glavom i zobnicom koja mu je visila o vratu. Millo odluči da se popne na visoku stijenu kako bi imao što bolji pregled nad pustinjom i putem kojim je prošao. Ušao je u omanji kanjon kako bi zašao iza stijene i popeo se na njen vrh. Priлично blag uspon lako je svladao i došavši na vrh stijene, sjedne iza hrpe kamenja koja ga je zaklanjala od pogleda a isto tako sprečavala da se njegova visoka figura ocrta na obzorju. Sunce je nemilosrdno peklo, vruće kamenje isijavalo, a nije bilo ni daška vjetra.

Više od jednog sata Millo je pažljivo promatrao ali ne opazi da se bilo što kreće pješčanim prostranstvom. To ga

nije uznemiravalo. Prema klancu Palo Duro nije postojalo drugog, kraćeg puta i Collinsova razbojnička družina morala je ići istim putem kojim se i on kretao. Dok se nalazio na vrhu stijene, Millo iskoristi priliku da osmotri krajolik u kome se nalazio. Bila je to stjenovita visoravan kroz koju se probio omanji kanjon. Iza visoravni izdizali su se kameni vijenci u kojima bi se progonjeni čovjek mogao poigrati skrivača sa svojim progoniteljima. Samo, kako dugo bi trajala ta igra? Dok bi čovjek i njegov konj izdržali sa svojim zalihama vode i hrane. Ima li uopće vode u tom nepreglednom kamenjaru?

Možda i ima ali kako nabasati na nju? Millo odbaci svaku pomisao da svoje protivnike navlači u planinski masiv i tako ih spriječi da se dokopaju kanjona Palo Duro. Izgubio bi mnogo dragocjenog vremena, možda i glavu u borbi s toliko razbojnika. Osim toga, sigurno ne bi stigao da na vrijeme obavijesti svoje prijatelje Indijance o konjici koja namjerava zaposjeti kanjon Palo Duro i njih istjerati iz miroljubivog i gostoljubivog kutka u ovoj pustoši.

— Ne, revolveraši, drukčije ćemo s vama ratovati! — zaključujući Millo i spusti se niz padinu do konja koji je još strugao zubima po zobnici iako je već i njemu bilo jasno da tamo nema ni zrna zobi.

Došavši do konja, skine mu zobnicu, pritegne kolan i uzjaše. Odlučio je pogledati kanjon iz kojeg se maločas pe-

njao na stijenu. Jahao je više od jednog sata kada opazi da se iz kanjona u blagom zavoju može vratiti na put kojim se ide u Palo Duro. To ga obradova jer shvati da kanjon može postati dobra zamka za njegove protivnike. Vratio se do visoko nadvijene stijene, još se jednom popeo na nju i osmotrio pustinju. Budući da ništa nije opazio, side sa stijene i počeo pažljivo brisati tragove koji su vodili u kanjon. Millo je bio vrlo vješt u brisanju tragova. Nije se bojao da će iskusno oko Apaša Franckya otkriti varku. Kad je završio brisanjem tragova, vrati se do svoga konja, uzjaše i nastavi jahati pravim putem koji vodi do kanjona Palo Duro.

Tragovi koje je za sobom Millo ostavljao bili su logičan slijed ranijih. Jahao je brzo i oštro želeći da sporednim putem stigne što je moguće brže do nadvijene stijene.

IX

Kolona od pedesetak do zuba naoružanih jahača kretala se kasom prema kanjonu Palo Duro. Bio je to isti put u podnožju stijena i kamenjara kojim je prije nekoliko sati projahao Mad Millo. Petorica Meik-sikanaca vodila su za uzde i pet konja natovarenih mješinama punim vode.

Jahala su po dvojica usporo, pogledavali u užarene stjenovite vrhunce, rukavom brisali znojna lica. Osjećali su se potpuno sigurni. Ni jedna razbojnička ili indijanska gru-

pica nije bila tako hrabra da napadne tako dobro naoružan odred.

Na čelu odreda jahao je Marc Colins. Imao je četrdesetak godina, jak, malo izduženog lica koje su krasili osrednje podrezani brkovi i kao led hladne, zelene oči. Oružje mu je pristajalo kao da ga nosi čitav život i uvijek na najboljem i najprikladnijem mjestu. Ugladenost i pronicljivost gradskog poduzetnika u istočnjačkom odijelu, Marc Colins je zamijenio crnom kožnom odjećom. U cijeloj koloni nitko mu nije bio dorastao. Samo Apaš Francky nije pred njim ustuknuo. Pa i taj se okorjeli koljač, za koga nitko nije mogao pretpostaviti iz kog će rukava, ili nekog drugog mjesta iz odjeće, poletjeti ubojiti nož, i ponekad pribojavao Marca Colinsa.

Apaš Francky nije Marcu Colinsu bio poslušan i vjeran iz straha već iz poštovanja i želje za dolarima. Radio je samo ono što je od njega zatražio Marc Colins. Uvijek su to bile povjerljive misije, misije u kojima bi tiho i nečujno Apaš Francky ušutkao neka brbljava usta.

I ovaj put je Francky obavljao Colinsov nalog. Prokrstario je nekoliko puta Llano Estacado i otkrio kanjon Palo Duro. Za Colinsa je bilo neobično važno što je kanjon Palo Duro bio kotlina s obiljem trave, vode, bizona i Indijanaca.

— Je si li ti potpuno siguran Francky da nema više od dvije stotine Indijanaca?

— Da. Štoviše, mogao bih se zakleti da sam ih najmanje dva puta prebrojio. To su uglavnom stariji i slabo naoružani ratnici. Ima nešto žene i djece.

— Objasni, Francky!

— Čini se da ti Indijanci nisu svi iz istog plemena. Po svemu sudeći to su bjegunci iz rezervata ili oni Indijanci koji nikad nisu prihvatili mir sklopljen u Laramaju. Nužda ih je skupila zajedno. Otkrili su nekako kanjon Palo Duro i tu se naselili. Moglo bi se reći da su se tu sakrili da bi preživjeli.

— Varka, Francky. Crveni divljak ne može podnijeti napredovanje civilizacije, gledati kako bijeli čovjek pokorava prirodu.

— Imate pravo Colinse. Posebno kad je bijeli čovjek tako dobro naoružan i vješt oružju kao mi. Ha-ha-ha! — smijao se Apaš Francky i ispod oka pogledavao svog poslodavca. I Marc Colins se osmijehnuo, ali ne Franckyjevoj duhovitosti nego njegovoj pronicljivosti da odmah otkrije svaku varku kojom se bijeli čovjek poslužio u osvajanju Amerike.

— Koliko je u tebi bijele krvi, Francky?

— Jedna trećina indijanske i dvije trećine bijele krvi, Colinse.

— Malo za lukavstvo i pokvarenost kojima si ovladao skoro do savršenstva.

— Imao sam dobre učitelje, Colinse. Sve, što danas znam, naučio sam od bijelaca, mojih rodaka po krvi koji me preziru. Baš zbog tog prezira morao sam ih i nadmašiti u mnogim umijećima. Ako me moji

bijeli rodaci ne vole, neka me se onda boje. Ja znam da ulijem strah u kosti.

— Ne sumnjam u to, Francky. Mnogima od njih ti bi s lakoćom i užitkom prerezao grkljan. Reci mi, Francky, zbog čega mrziš svoje crvene rođake.

— Svi moji i bijeli i crveni rodaci preziru mene i meni slične. Kao da smo mi krivi što su naši bijeli i crveni preci vodili ljubav na mjesecini i pravili svoje potomke — ni bijele ni crvene. Moja crvena braća tvrde da bastardi pokupe od svojih predaka sve ono što je najgore u njima. Za životinje je to točno. Za ljude kažu da u nasljeđa nose zlo srce, zlu krv i lopovsku dušu.

— Je li to istina, Francky? — podrugljivo ga upita Marc Collins. Apaš Francky mu uputi prezriv pogled i odgovori isto mjerom:

— Vi biste to morali najbolje znati, Colinse. Vežem konja tamo gdje mi poslodavac kaže, zar ne?

— Tako je i najbolje za tebe, Francky. Pogotovu ako sam taj poslodavac ja, zar ne? — sad već uvrijeđeno i prijeteći odgovori Collins. — Koliko moramo jahati do kanjona Palo Duro?

— Još tri dana i dvije noći.

— Zašto noći, Francky?

— Pretpostavljam da ovaj posao obavljamo bez svjedoka, kao onaj u Koloradu. Ne smije biti crvenih svjedoka. Je li tako, Colinse?

— Tako je, Francky. Kakav je tvoj plan?

— Kad prijedemo više od pola puta, jahat ćemo noću. Po danu ćemo se skrivati.

— Od koga, Francky?

— Od Indijanaca. I njihove patrole krstare Llanom i nadziru kretanja pustinjom. Njihovom se logoru moramo privući neopaženo, noću. Napast ćemo ih u zoru dok još svi spavaju.

— A straže, Francky?

— Kao i u Koloradu, Colinse. Svladat ćemo ih nas dvojica, tiho, bez šuma, nožem.

— Uživio si se u klanje Francky.

— Uživam u opasnostima, Colinse. Kad osjetim opasnost, moja krv brže teče, srce brže kuca, prorade životinjski instinkti. Upravo kao sada.

— Što je, Francky?

— Još ništa ali će se dogoditi. Osjećam to i svaki mi živac treperi. Jašemo po tragu nekoga tko je četiri-pet sati ispred nas. Očito je bijelac jer mu je konj potkovan.

— Bijelca se ne moramo bojati, Francky. — To vi mislite, Colinse. Ja ne.

— Zašto, Francky?

— Zato jer mi se čini da taj bijelac namjerno ostavlja tragove, a sam je u pustinji. U takvim okolnostima bilo bi pametnije skrivati tragove i projahati kamenjarom gdje se tragovi gube.

— Možda je neki zelembać pošao na izlet u Llano.

— Rado bih vam vjerovao, Colinse, ali ne mogu. Pametni vjeruju svom šestom čulu, boje se i oprezni su. Taj nas zelembać promatra već više od jednog sata.

— Uplašio si se, Francky. Što nam može jedan čovjek?

— Samo budala se ne boji, Colinse.

– Tek smo prvi dan koračali pustinjom. Ne vjerujem da nam se može dogoditi nešto neugodno, Francky.

– Ne morate vjerovati, ali ja ću za svaki slučaj provjeriti. Odjahat ću do one ogromne stijene što se nadvila nad put pred nama. Do tamo ima nešto više od kilometra. Ako tamo ne pronađem ništa, onda su me moja čula prevarila, Colinse.

– Uradi što želiš. Ti si vodič i imaš pravo na oprez, Francky.

Francky nije čekao da mu se to dva puta kaže. Podbo je konja i pojurio. Njegovo mjesto kraj Colinsa zauzeo je voda revolveraša Blummel.

– Kamo se uputio melez, Colinse?

– Nešto izdvida. Tvrdi da nas netko promatra.

– Smiješno. Melez se uplašio ili se pravi mudar. U svakom slučaju mi već dugo ide na živce. Trebalo bi ga svešti na pravu mjeru, Colinse.

– Ako misliš na dva metra ispod zemlje, slažem se. Ali pošlije obračuna s Indijancima, Blummel.

– Učinit ću to sa zadovoljstvom, Colinse.

X

Kapetan Fagett, njegov izviđač Modly i svi ostali oficiri bili su iznenađeni kad im je pukovnik Mackenzie tu večer dao naredbu za pokret i to točno u ponoć.

– Pokret mora biti tajan i iznenađnje za sve, posebno za Indijance. Kapetane Fagett,

ovdje je pismena naredba za ovaj pohod. U naredbi su i sve pojedinosti za pripreme. Kapetane, oficiri i izviđači, prihvatite se posla. Voljno!

Luck Modly i kapetan Fagett su proučavali naredbu.

– Ovaj pukovnik je lud, kapetane. Četiri stotine vojnika, četiri topa i deset kola municije protiv šake skoro golorukih Indijanaca.

– Lud ili ne, on naređuje, Luck. On želi da se kreće brzo, bez velike komore s hranom i vodom.

– Ljudi mogu ponijeti hranu za sebe i životinje. Vodu teško, kapetane.

– Voda je tvoj problem, Modly. Mi ćemo nositi vodu samo za dva dana. U ostala tri dana cijedi kaktuse ili pronalazi vodu u pustinji. Je li ti jasna naredba, izvidniče Modly?

– Mora biti, kapetane. Ovaj bi me pukovnik ustrijelio prvog dana u kom ne bi bilo bar minimum vode.

– Pročitao si ga, Modly. I pazi na vrijeme! Samo pet dana.

– To se ne može izvesti, kapetane. Pet dana je dovoljno kad se kreće samo jedan čovjek a ne i vojska. I još s komorom i topovima.

– Možeš birati, Modly.

– Što da biram, kapetane?

– Pukovnik će te strijeljati u oba slučaja. Ti odaberi – hoćeš li umrijeti kao dezertar ili zbog odbijanja poslušnosti.

– Ni vi ni pukovnik mi ne pružate veliki izbor, kapetane Fagett. Izabrat ću ono treće, pokušat ću preživjeti ovaj lud

marš po pustinji Llano Estacado.

— Za svaki slučaj, ne reci pukovniku da je ovaj marš lud, Modly.

U zoru je konjički eskadron kojim je komandirao pukovnik Mackenzie, bio već dvadesetak kilometara u pustinji. Hladnoća je prodirala do kosti, vodena para izbijala je iz nozdrava konja. Ljudi su željno očekivali sunce, jer im monotono jahanje nije pružalo nikakvu mogućnost da se zagriju. Kad je sunce izašlo, previše brzo je počelo grijati. Znoj je oblio ljude a pjena konje.

Tek u podne, u jednom kanjonu, čija je jedna strana bila u hladu, pukovnik je dozvolio odmor. Luck Modly bio je uvjeren da to sigurno ne bi učinio da tu nije bilo vode koju su mogli piti ljudi i životinje. Čak popuniti i rezerve. Da bi se to obavilo, trebalo je osam sati. Vodu su polako punili iz malenog stjenovitog korita. Vojska ne bi bila vojska kad ne bi znala organizirati snabijevanje vodom po četama i vodovima. Tako su i konji i vojnici dobili osam sati odmora. Samo je Luck Modly znao da će to oni sve nadoknaditi sutra, jer sutra nigdje neće biti vode, a kad ne bude vode, neće biti ni odmora.

Tako je i bilo. Bila je to prevelika jedinica da bi se mogla brzo kretati, pa pukovnik Mackenzie nije dozvoljavao dulji odmor. Trošili su vlastite zalihe vode, jeli obroke iz konzervi koje nije trebalo posebno zagrijavati. Položene u pijesak bile su vruće za desetak minuta.

Otkad su krenuli, Luck Modly se nije sreo s pukovnikom Mackenziem. Nije ni želio taj susret. Vodio je eskadron tako što je jahao daleko ispred njega. Još dvojica izviđača su ga slijedila i održavala vezu. Predvečer još nisu stigli do vode. Pukovnik je pozvao Lucka Modlyja.

— Izvidniče Modly, čini mi se da kasnimo. Već smo trebali stići do izvora. Što se događa, izvidniče Modly?

— Ništa, pukovniče. Presporo se krećete. Ja sam već bio na izvoru, osvježio sebe i konja. Vama će to uspjeti tek sutra u podne. Treba vam najmanje pet sati odmora. Prije pola noći ne možemo krenuti dalje.

— To je svakom jasno, Modly. Međutim, vi ne idete najkraćim putem do kanjona Palo Duro.

— Ne idem, pukovniče. Imam dovoljno jak razlog za to.

— Volio bih ga čuti, izvidniče Modly.

— Na tom kraćem putu ne bismo mogli dva puta napojiti ni jedan vod konjice. Na tom putu ima vode samo za pojedince i manje grupe.

— Jedna manja grupa konjanika kreće se tim putem. Niste me upozorili na to kad ste se odvajali od tog puta.

— Nije trebalo, pukovniče. To je grupa bijelaca od kojih nam ne prijeti nikakva opasnost.

— Koliko ih ima, izvidniče Modly?

— Ne više od pedeset pukovniče.

— Što traže u Llanu?

— Pretpostavljam isto što i mi, pukovniče: kanjon Palo Duro.

Pukovnik poskoči u sedlu kao da ga je nešto ubolo u stražnjicu.

— Kapetane Fagett! Tko su ti ljudi i što traže u kanjonu Palo Duro?

— Ne znam tko su, pukovniče. Mogu samo pretpostaviti. Vjerojatno su to novi doseljenici koji su doznali za naš pokret prema kanjonu Palo Duro. Žele da prvi zaposjednu zemlju u kanjonu.

— Idioti! Upropastit će mi čitav plan pohoda. Ako to urade, postrijeljat ću sve do jednog. Naredite odmor do pola noći.

XI

Apaš Francky je jahao prema izbočenoj stijeni. Kad se približio na udaljenost od kilometra, postepeno je počeo približavati konja kamenjaru. Bila je to dobra taktika. U slučaju da je netko u zasjedi lakše će se dočepati zaklona.

— Nešto je opazio. Kurvino kopile, njuše smrt u zraku. Pa kad je tako — putuj u vječna lovišta, sotonu!

Snagom groma odjeknu prasak puške za lov na bizone. Apaš Francky, izbačen iz sedla, prostre se po vrućem pijesku i osta nepomičan. Strijelac, a bio je to Mad Millo, napuni pušku. nanišani još jednom i pogodi nepomično tijelo Apaša Franckyja.

— Ovo ti je za svaki slučaj, prijatelju. Takva gamad teško umire i valja je dobro srediti.

Kad je odjeknuo prvi hitac, Colinsovi revolveraši stadoše kao ukopani. Vidjeli su kako

Francky leti iz sedla i pada u pustinjski pijesak. Kod drugog hica ugledaše na vrhu nadvijene stijene oblačić barutnog dima. Treći hitac bio je upućen njima. Nije pogodio nikoga. Bili su prilično daleko i za pušku kojom se love bizoni. Colins i njegovi revolveraši ovaj treći hitac shvatiše kao izazov, podbodoše konje i jurnuše prema mjestu odakle se javljao nepoznati strijelac. Kad je dojahao do Apaša Franckyja, Colins sjaše i čučne kraj nepomičnog tijela.

— Francky, hej, Francky! — vikao je Marc Colins i drmusao nepokretno tijelo.

— Mrtav da ne može biti mrtviji, Colins! — reče jedan od Meksikanaca koji su vodili konje vodonoše.

— Da, mrtav je. Ta bitanga, što puca iz zasjede, nije ga morao baš sad ubiti. Bez njega nećemo naći klanac Palo Duro.

— Možda nabasamo na kakav indijanski trag, Colinse

— Možda! Francky je bio siguran vodič. Vidjet ćemo što će biti. Zakopajte ga u kamenjaru tako da lješinari i druge životinje ne mogu do tijela. Kad završite, dojašite za nama.

Colins požuri konja da stigne svoje ljude koji su zastali kod nadvijene stijene.

— Odmaglio je, Colinse — referirao je voda revolveraša. Lako ćemo ga pratiti. Ostavio je jasan trag.

— Je li Indijanac?

— Ne, Colinse. Bijelac je. Jaše potkovanog konja. Osim toga ni jedan Indijanac nije tako dobar strijelac. S oba metka je pogodio meleza.

– Vidio sam. Pokreni ljude. Ne smijemo mu dati priliku da ode predaleko. Ići ćemo njegovim tragom sve dok se bude vidjelo. Poslije ćemo se odmarati.

Nije trebalo dugo čekati da padne mrak. Colinsovi ljudi su jahali nešto više od dva sata i zaustavili se na ulazu u kanjon u koji je vodio i trag Millova konja.

– Ovaj tip nas je izgleda dobro povukao za nos, Colinse.

– Kako, Blummel?

– On je ovaj trag napravio prije nego je pucao na meleza. Mi smo nasjeli i slijedili ovaj trag a on je jednostavno ostao u kanjonu kod nadvijene stijene.

– Mislite li, Blummel, da je ovaj kanjon okrugao?

– Da, Colinse. Kanjon počinje kod nadvijene stijene i završava ovdje.

To znači da je čovjek iz zasjede znao za naš dolazak i unaprijed nam pripremio ovaj trik s kanjonom.

– Sklon sam da vjerujem u tako nešto, Colinse.

– Ako je sve tako, onda je on znao da je Apaš naš vodič. Želio nas je zaustaviti, ubiti Frankyja i spriječiti naš dolazak u kanjon Palo Duro. Je li tako, Blummel?

– Tako je, Colinse. Netko želi prije nas stići u Palo Duro, zaposjesti najbolju zemlju i najbolju vodu.

– Sumnjam da je tako, Blummel. Taj netko bi morao imati jaču grupu od naše. Mora računati na krvav obračun s nama i s Indijancima.

– Zašto s Indijancima? Indijance će srediti vojska ako ih ne sredimo mi.

– Ako pusti vojsku da se obračuna s Indijancima, tada će vojska dijeliti zemlju po svojim pravilima. Mi jašemo u kanjon Palo Duro upravo zato da ostvarimo pravo prvenstva na zemlju i vodu. Jedno je sigurno. Strijelac iz zasjede ne želi da mi tamo stignemo. Je li ti jasno, Blummel?

– Jesmo mi je. Kad je ubio meleza, ispunio je dobar dio svog plana. Što valja uraditi, Colinse?

– Isto ono što je uradio i on. Prije ili kasnije on mora izaći iz kanjona i uputiti se u kanjon Palo Duro. Postavit ćemo mu zasjedu, uhvatiti ga živog ili ga ubiti.

– Živ bi nam bolje koristio. Čini se da poznaje pustinju i da zna za kanjon Palo Duro.

– Pogodio si, Blummel. Dok ga budemo lovili, moramo paziti da nas ne pretekne vojska. Nastavit ćemo pokret kao da točno znamo gdje je Palo Duro. Nekoliko ljudi ćemo ostaviti u zasjedi da uhvate nepoznatog strijelca. Za taj posao odaberi nekoliko najboljih ljudi. Blummel. Evo, stižu i vodonoše. Naredi odmor i postavi straže. U svanuće krećemo dalje.

Ljudi su za nekoliko minuta pojeli mršav obrok koji se sastojao od suhe govedine, komadića dvopeka i malo vode. Meksikanci su napojili konje i svakome dali nekoliko šaka zobi u zobnice koje su im visile oko vrata.

Logor se brzo umirio. Ljudi su se umotali u gunjeve i za-

spali na pijesku koji je još bio topao. Mjesec još nije izišao pa se nad pustinjom nadvio mrkli mrak. Povremeno svjetlucanje cigareta odavalo je stražarska mjesta, jedno pokraj konja i drugo, nešto dalje od usnulih ljudi. Noćnu tišinu remetilo je samo žvakanje zobu kojom su se hranili konji.

Prvi je san kod umornih ljudi obično i najčvršći. Na to je Millo računao kad je odlučio ući u logor Colinsovih revolveraša. Ulazak u ovaj logor bio je isto što i ulazak u gnijezdo čegrtuša. Među Colinsovim revolverašima bilo je dosta njih koje bi bilo teško iznenaditi. Pa ipak, u mnoštvu drugih ljudi zataji oprez, jača osjećaj kolektivne sigurnosti. Samo se tako može objasniti da ispred redovnih straža, neprijateljski vojnici i uhode gotovo s lakoćom prodiru u usnule logore i pobiju straže.

Millo je bio iskusan borac i ratnik. Mogao se prikrasti konju ili stražaru bolje od mnogih indijanskih ratnika. Činio je to i ovog časa prikradajući se stražaru kraj konja. Napredovao je lagano ali sigurno. Šum koji bi se eventualno mogao čuti od klizanja po pijesku uspješno je prikrivalo konjsko žvakanje zobu.

Stražar kraj konja, kome se prikradao Millo, ležao je nalakćen na lijevu stranu. U desnoj ruci držao je pušku kundakom oslonjenu o pijesak. Ispred njega ležali su njegovi partneri iz Colinsove revolveraške družine. Desno od njega, u kanjonu su stajali konji, sedla, tovari s vrećama hrane i mje-

šine pune vode. Stražar je promatrao svog kolegu s druge strane logora i zabavljao se pogađajući kada će čovjek na drugoj strani povući dim iz cigarete. Tada bi cigareta zasjala jače.

Millo se pridiže na koljena, lijevom rukom zatvori stražareva usta a desnom mu u srce sjuri nož. Stražar je uspio da se samo jednom trgne i onda klonu. Millo izvadi nož iz mrtvog tijela, obriše ga o stražarev gunj, uzme pušku koja je bila pala u pijesak, ponovno je uspravi i nasloni na tijelo mrtvog stražara. Tako je stvorio privid da stražar i dalje drži pušku usmjerenu uvis i čuva stražu.

Millo ostavi stražara i uputi se prema konjima, zapravo prema mješinama s vodom. Njegov nož bušio je mješine a voda istjecala u žedni pijesak. Colinsova družina je začas ostala bez vode. Pošto je obavio posao, Millo nije gubio vrijeme. Isto tako nećujno kao što se i pojavio u logoru, udaljio se od njega i nestao u pustinji. Colinsovi revolveraši nemaju više nikakve mogućnosti da ugroze Indijance u kanjonu Palo Duro. Obilazeći Colinsov logor na udaljenosti većoj od dva kilometra, Millo je čuo galamu iz logora.

— Dakle, otkrili su mrtvog stražara, Cezare. Kako li će tek objasniti kad mjesec iziđe i otkriju da nemaju ni kapi vode. Požurimo, prijatelju, da se što više udaljimo od ovih revolveraša!

Millo kao i mnogi drugi usamljeni jahači, često je razgo-

varao sa svojim konjem. To je i razumljivo. U divljim i pustim krajevima Zapada konj je čovjeku najbolji prijatelj i često jedini suputnik, jedino društvo. Mnogo puta je o konju ovisio čovjekov život. Krađa konja bila je jedan od najvećih zločina. Konjokradica je bio obješen o najbliže drvo, bez suda i porote. Ubojstvo čovjeka se moralo dokazivati. Dovoljan je bio samo jedan čovjek da svjedoči u prilog ubojici pa da ubojstvo bude proglašeno samoodbranom.

XII

Mjesečina je obasjala pustinju Llano. Vidjelo se kao u predvečerje, tek što se sunce izgubi iza planinskog vijenca.

Kapetan Fagett je bio budan. Ležao je na pokrivaču i pušio. Već odavno nije bio dežurni oficir i to ga je vratilo u mladenačke dane vojničkog života. Bilo je to u raznim garnizonima čiji je zadatak bio da čuvaju i održavaju prohodnim putove na indijanskom teritoriju. Bili su to uzbudljivi dani koškanja a ponekad i ozbiljnih sukoba s Indijancima. Stjecao je prva iskustva iz vojničkog života, života u kome se ljudska duša skori i postaje neosjetljiva na ljudske patnje. Mladi Fagett se brzo prilagodio, shvatio da vojnikov život ne traje dugo i da ga zato treba intenzivno živjeti. Mlad, snažan, izdržljiv kao mazga, Fagett je mogao nadmašiti svakog u jelu i piću. Žene su mu uvijek bile posebna poslastica

i uzimao ih je na kraju zabave. On je ljubav prema ljepšem spolu shvatio kao slatko uzimanje i za čudo, žene mu to nisu zamjerale. Ostao je neženja sve do zrele dobi. Mnogo je žena prohujalo u njegovom burnom životu, ostavljajući jedva vidljiv trag.

Onda je došao taj rat, rat nemilosrdnog klanja i ubijanja. Podmukao i surov rat je zahtijevao svoje žrtve i uzimao ih ne birajući. Ginuli su iskusni borci i ratnici gotovo jednako brzo kao i tek prispjeli zelembaći. Rat nije štedio nikoga, ni bijele ni crvene, ni žene ni djecu, ni jadne Crnce za čiju se slobodu vodio. U ovom ratu nestale su čitave porodice i zatrte su mnoge porodične loze.

Fagett je, zahvaljujući svojim instinktima za samoodržanje i fizičkoj snazi, uspio izbjeći i preskočiti sve zamke koje mu je rat u četiri godine postavljao. Fagett je taj rat vodio na način koji mu je davao najviše izgleda da preživi. To njegovo viđenje rata nije baš uvijek bilo usklađeno s planovima i ciljevima njegovih viših starješina, što je i vjerojatan razlog da je poslije rata otpušten ne kao pukovnik, nego u činu kapetana. To Fagetta nije žalostilo. Mnogi njegovi pretpostavljeni koji su rat shvaćali drukčije od njega, odavno nisu među živima.

Fagett se strese od misli koje su mu nadirale. Uvijek je pred bitku razmišljao o svojoj prošlosti. Budućnost kao da nije imala mjesta u njegovim razmišljanjima. Nije bilo mjesta ni

za Isabellu Herantos ni za njenu mladu i vatrenu kćer koju je kapetan Fagett potajno priželjkivao. Hladnoća ga potpuno izbaci iz razmišljanja i on izvadi sat čije su kazaljke bile sklopljene na brojcima dvanaest. Pogleda ga, prinese uhu i, kad se uvjeri da još kuca, viknu:

— Naredniče!

— Izvolite, kapetane.

— Vrijeme je za pokret! Diži ljude! Krećemo odmah!

Uz brze i kratke povike vojnički logor oživi. Komešanje na sve strane, sedlanje konja, zveket opreme.

— Može li to tiše, kapetane? Ova buka se po noći može čuti daleko. Indijanci imaju tanane uši.

— Imate pravo, pukovniče. Mislio sam da smo još prilično daleko od našeg cilja pa nisam upozorio na tišinu. To se više neće ponoviti, pukovniče.

Dobro bi bilo da se više ne ponovi, kapetane. Ubrzajte marš. Moramo stići do vode prije nego sunce dobro zapeče. Pošaljite mi izvidnika Modlyja.

— Razumijem, pukovniče.

Našao ga je vrlo brzo. Zagrijavao se viskijem kod artiljeraca. Prihvati vojničku čuturu iz ruku brkatog artiljerijskog narednika, u jednom dahu isprazni je više od dva prsta i prenese Modlyju pukovnikovu želju.

— Što hoće, kapetane?

— Nije pristojno pitati pukovnika što hoće od svog izviđača, Modly. Pitaj ga sam!

— Učinit ću tako, kapetane

— nasmije se Modly i krene pukovniku Meckenzeju.

Šator u kom je pukovnik spavao bio je već sklopljen. Pukovnik je stajao uz konja i čekao Modlyja.

— Na vašu zapovijed, pukovniče — javi se Modly.

— Izvidniče, Modly. Imate na raspolaganju dvanaest sati da pronađete grupu bijelaca koja se uputila prema kanjonu Palo Duro. Ne želim da oni tamo stignu prije nas. Vaš je zadatak da ih u tome spriječite.

— Kako da to učinim, pukovniče? Imate li kakvu ideju?

— Za to vam ne treba nikakva ideja. Jednostavno im recite da sam im zabranio da se tamo pojave. Ako vas ne poslušaju, poručujem da će imati posla sa mnom. Ne šalim se, Modly. Slobodno im recite da bi vojska mogla pomoći Indijancima da ih pobiju.

— Ako i tada ne poslušaju?

— Spriječite ih kako god znate. Hvale vas da ste lukav i snalažljiv. Pokažite te svoje sposobnosti. Ako zatajite, čeka vas vojni sud. Je li jasno, Modly?

— Jasno, pukovniče! — reče izvidnik Modly i uputi se svome konju.

— I, ne zaboravite, izvidniče Modly. U podne morate biti na izvoru i voditi nas dalje prema kanjonu Palo Duro — vikne pukovnik za njim.

Izviđač Modly ništa ne odgovori već samo digne ruku u vis, u znak da je shvatio pukovnikovu poruku.

* * *

Nakon više od četiri sata, Modly i njegov konj, pentrajući se preko pustinjske visoravni, išarane kanjonima i stjenovi-

tim gromadama, stigli su u blizinu Colinsove družine. Ubrzo u pustinji posta svjetlije pa ih Modly i ugleda. Nije žurio da im se približi. Želio je da ga na vrijeme opaze i da ne otvore vatru na njega. Iznenadni upad u nečiji logor mogao je biti prilično opasan za došljaka.

Opazili su ga i čekali. Poslije iznenađenja koje im je nepoznati strijelac priredio jučer i danas, bili su znatiželjni i oprezni.

Približivši se Colinsovim jačima, Modly prepozna među njima Colinsa, prinese ruku šeširu u znak pozdrava.

– Dobro jutro, Colinse!

– Dobro jutro baš izviđač ali dobro došli. Vi ste Modly, izviđač kapetana Fagetta?

– Da, Colinse. Imam neka naređenja za vas. Šalje ih pukovnik Mackenzie.

– Pukovnik nema što narediti. Nisam vojnik nego slobodan građanin.

– U području vojnih operacija slobodni građani nemaju što tražiti i moraju slušati naređenja vojske.

– Vojska svašta radi. Kakve operacije vojska ovdje vodi, izvidniče Modly?

– Iste koje vodite i vi, Colinse. Indijance želi istjerati iz kanjona Palo Duro.

– Tko vam je rekao da i mi želimo u Palo Duro?

– Jedna ptičica, Colinse. Pukovnik je bijesan. Ne voli da se netko petlja u poslove koje on vodi.

– I što naređuje taj vaš pukovnik?

– Ne približujte se kanjonu Palo Duro. Naročito ne prije njega.

– Ako ne udovoljim želji vašeg pukovnika, što će biti onda, izvidniče Modly?

– Svašta, Colinse.

– Ako vas vojska uhvati u kanjonu Palo Duro, u obračunu s Indijancima, moglo bi se dogoditi da vojska pomogne Indijancima da vas zbrišu s lica zemlje.

– Šalite li se, izvidniče?

– Na vašu žalost, ne. To je doslovno prenesena pukovnikova poruka.

– Taj vaš pukovnik je smiješan. Što na to kaže kapetan Fagett, izvidniče?

– Mislim da se varate, Colinse. Pukovnik nije smiješan nego vrlo opasan čovjek. Kapetan Fagett nema pojma o ovom naređenju, a da i zna za njega, ne bi vam mogao pomoći. Presitna je on riba za pukovnika Mackenzieja.

– Ne govorite baš lijepo o svom kapetanu, izvidniče.

– On to i sam zna. Pukovnikova naređenja se izvršuju bez pogovora. Gdje je Apaš Francky Colinse?

– Nema ga više.

– Što to znači: nema ga više? Je li vas napustio?

– Napustio zauvijek, izvidniče. Neki tip ga je ubio iz zasjede. Ovdje u pustinji. Jučer predvečer.

– Spretan majstor. Jeste li ga uhvatili, Colinse?

– Još nismo. Međutim, osim što je ubio Apaša Franckyja taj nam se dobro zamjerio. Gonit ćemo ga do smrti.

– Što je još uradio?

– Pogledajte tamo pri konjima. Nožem je probušio sve kožne mješine za vodu. Ostali

smo bez vode. I da nećemo, moramo poslušati naredbu vašeg pukovnika.

Luck Modly se počeo gromoglasno smijati.

— Koga vruga se smijete, izvidniče? — Vas pedeset nadmudrio je jedan čovjek. Samo je jedan čovjek mogao to učiniti, Colinse.

— Tko je taj, izvidniče?

— Mad Millo. Samo on je tako lud da se s vama upusti u obračun. Grdno ste mu se morali zamjeriti, Colinse.

— Nikad ga nisam vidio

— Poželjeli ste Palo Duro. Poželjeli ste istrijebiti Indijance u tom kanjonu.

— Kakve on ima veze s kanjonom Palo Duro?

— To je njegov kanjon. Njegov i njegovih prijatelja Indijanaca, Colinse.

— Uspio je zaustaviti mene i moje jahače. Time nije uspio zadržati za sebe kanjon Palo Duro i spasiti svoje prijatelje Indijance. Što nismo uspjeli uraditi moji ljudi i ja, uradit će vojska.

— Postoji tu nekakva razlika, Colinse. Vi i vaši jahači biste nemilosrdno pobili sve Indijance, starce, žene, djecu. Vojska to neće učiniti.

— Varate se, izvidniče. Vojska će učiniti isto. Možda još i gore. Strpat će Indijance u rezervate. Tamo će umirati polagano, od gladi i bolesti, od epidemija svake vrste.

— Ipak im ostaje goli život koji biste im vi oduzeli, Colinse.

— Neka im bude taj život, izvidniče. Meni i mojoj kompaniji će u svakom slučaju pripa-

sti zemlja i voda u kanjonu Palo Duro. I još nešto, izvidniče! Uхватit ću tog ludog Milla i njime nagnojiti Llano Estacado.

— Teško mi je povjerovati u to, Colinse. Nemate vode, nemate čovjeka koji će vas voditi njegovim tragom.

— Vode ćemo imati i više nego dovoljno, izvidniče. Od svih ovih ljudi izabrat ću pet najboljih. Uključujem i sebe. Ostali će nam ostaviti svoje pune čuture i vratiti se u Hobbs. Jedan dan i noć mogu biti bez vode.

— Plan je lijep, Colinse. Niste mi još rekli tko će vas voditi njegovim tragom?

— Nema vremena da uklanja svoje tragove. Dovoljno su jasni. Uostalom, vi ste tragač i izvidnik. Mogli biste i vi to uraditi. Tisuću dolara i mali ranč je veliki novac i veliki dobitak za jednog vojničkog izvidnika i tragača. Je li to za vas dobra zarada?

— Uz to što mi vi nudite mogao bih zaraditi još nešto od pukovnika Mackenzieja.

— Što je to, izvidniče?

— Deset olovni metaka iz streljačkog stroja pred koji bi me on stavio, Colinse.

— Zbog čega bi on to učinio, izvidniče Modly?

— Zbog dezerterstva, Colinse. Zbog sabotaze u vrijeme borbene akcije konjice Sjedinjenih Država.

— Pretjerujete, Modly. Pukovnik je na vas već zaboravio. Ima on još izviđača osim vas.

— Točno je da ima još dva izviđača. Isto je tako točno da samo ja znam put u kanjon

Palo Duro. Pukovnik me nikako ne može zaboraviti. U podne moram biti na njegovom odmoru. Tamo se konjica posljednji put snabdijeva vodom. Do kanjona Palo Duro više nema pojilišta.

— Onda putujte vašem pukovniku i recite mu da moji jahači neće ići u kanjon Palo Duro. Možete i pričekati da vidite da se vraćaju u Hobbs. Kako želite, Modly. I pozdravite kapetana Fagetta.

— Izručit ću mu vaše pozdrave, Colinse. I čuvajte se. Millo je opasan borac.

— Bilo bi bolje da se on čuva mene, Modly. Sami ste rekli da je lud, a lude i zovu tako jer često griješe.

— Možda, samo ne zaboravite da ljudi imaju uza se i ludu sreću.

— Ni to neću zaboraviti, Modly.

Colins nije gubio vrijeme. Blummel je izabrao još trojicu revolveraša, pokupio preostale čuture s vodom, i drugima naredio da se vrate u Hobbs.

Krenuli su odmah, a Colins Millovim tragom. Modly je još stajao na istom mjestu, pogledom pratio grupe, zatim je okrenuo konja prema smjeru iz kojeg je dojahao i promrm-ljao:

— Ludom Millu će zaista trebati luda sreća.

* * *

Kad je kapetan Fagett izdao komandu za odmor, pojenje konja i popunjavanje rezervi vode, pojavio se Luck Modly. Kapetan ga je prvi opazio.

— Je li uspio rastjerati Colinsove jahače? — upita ga smijući se podrugljivo.

— Još više od toga učinio je vaš prijatelj, kapetane.

— Koji moj prijatelj, Modly?

— Mad Millo, kapetane. Onaj kog ste upoznali u Hobbsu i s njim proveli jednu ludo lijepu noć kod Isabelle Herantos i njene lijepe kćeri.

— Kako mu je to uspjelo?

— Najprije je iz zasjede ubio onog strvinara Apaša Frankyja. U toku noći prišuljao se njihovim tovarnim konjima i probušio sve mješine s vodom. Ostavši bez zaliha vode, Colins ih je vratio u Hobbs.

— Što je s Colinsom, Modly?

— Colins s četvoricom svojih ljudi progoni ludog Milla. Budući da nije uspio doći u kanjon Palo Duro, to mu je jedino preostalo, kapetane.

— Nemojte u to biti sasvim sigurni, Modly. Imaju oni još stotinu načina da dobiju kanjon Palo Duro.

— Trebam li referirati pukovniku, kapetane?

— Ne trebaš, Modly. Učinit ću to ja. Ti se dobro odmori. Predvečer krećemo dalje. Pukovnik je odredio noćni marš.

— U ovoj proklesoj pustinji zaista se ne zna što je gore, kapetane. Danju ti mozak prokuha pod vrelin suncem a noću čovjek od studeni.

— Nije to razlog izmjene.

— Nego?

— Želi prići kanjonu Palo Duro tako da ga ne opaze Indijanci.

— Teško će mu to uspjeti s ovolikim eskadronom. Osim toga ne vjerujem da će se Indijanci boriti.

– Možda se on želi boriti, Modly. Možda mu treba velika pobjeda. Korak do generalskih epoleta.

– To je šansa i za vas, kape-tane. Smiješi vam se majorska zvijezda. Ako računa na svoje unapređenje, pukovnik vas ne smije preskočiti.

– Tu sam zvijezdu mogao imati i ranije. I pukovničke da sam htio.

– Zašto niste htjeli, kape-tane?

– Kad nekom dodijele koju zvijezdu posmrtno, nikad ne stoji lijepo na ramenu – smijao se kapetan Fagett ostavivši Modlyja da sam dalje filozofira o oficirskoj karijeri.

No Modly nije imao dara za vojničku karijeru. Kao tragač i izviđač u vojsci, služio je poput drugih građanskih osoba s ugovornim obavezama. Takav bi ugovor trajao od dvije do pet godina. Nije obvezivao na strogi način vojničkog života a plaća je bila po prilici jednaka plaći mlađeg oficira. Kad mu istekne sadašnji ugovor, Modly je odlučio napustiti vojsku, prijeći na drugu stranu Pecos a i od Apaša Oul kupiti lijep komad zemlje, osnovati ranč za uzgoj stoke, oženiti se.

– Kog vruga stojiš kao uko-pan na jednom mjestu? Rekao sam ti da ideš spavati. Što još radiš tu?

– Ženim se, kapetane.

– Lijepu si crkvu izabrao. Vedro nebo i žar pustinjskog pijeska. Gdje ti je mlada?

– Zgodni momci, poput nas dvojice, lako nađu mladu. Ima dovoljno udovica. Baš bi mi trebala jedna takva. Meksikanka, naravno.

– Podbadaš, Modly?

– Aha! – odbrusi Modly, mamuzne konja i ode tražiti komadić hlada ispod kola u kojima su artiljerci vozili provijant.

Ljudi koji dugo žive u preriji brzo i lako mogu zaspiti ali se isto tako mogu brzo i lako buditi. I najmanji, neuobičajen šum u njihovoj okolini, dovoljan je da ih probudi. Tako je i Modly odmah zaspao.

Probudili su ga u smiraj sunca. Dok se konjica spremala za pokret, pukovnik je želio govoriti s Modlyjem.

– Dobro ste obavili zadatak. Zadovoljan sam s vama, Modly.

– Hvala, pukovniče. I dalje vam stojim na raspolaganju.

– Naravno, Modly. Htio bih da to shvatite doslovno. Jahat ćete uz mene na čelu eskadrona. Dobar vojnički starješina se savjetuje sa svojim izviđačem. Tako su nas učili u West Pointu.

– Dobro su vas učili, pukovniče. Međutim, netko će morati jahati i daleko ispred nas, kao prethodnica.

Neka to obave druga dvojica izviđača. Izdajte im upute pa se vratite.

– Razumijem, pukovniče! – odgovori Modly, pozdravi, okrene konja i krene u potragu za izviđačima. Našao ih je dosta brzo, a onda je zajedno s njima izjahao prilično daleko ispred eskadrona. Kada su se zaustavili, Modly im objasni pravac kretanja.

– Vaš je zadatak da budete prethodnica eskadronu. Moram vas upozoriti da se na prostoru koji je pred nama kreću

bijelci i Indijanci. Svi oni imaju svoje ciljeve i namjere. Izbjegavajte svaki kontakt s njima. Ako to ne možete, izvijestit će ćete i mene. Upozoravam vas: pukovnik želi da do kanjona Palo Duro stignemo neopaženi. Smjer kretanja ne možete pogriješiti. Uvijek se držite, po prilici, istog odstojanja od planinskog vijenca. U svitanje odaberite skrovito mjesto za logorovanje i čekajte nas. Jesmo li se razumjeli?

— Da, Modly — odgovoriše obojica gotovo u isti glas.

Modly je sjahao, legao na topli pijesak i čekao eskadron. Nije dugo čekao. Pukovnik Mackenzie i kapetan Fagett jahali su na čelu kolone. Više radi zabave Modly iz svojih bisaga izvadi dalekozor te ih obojicu počne promatrati i uspoređivati. Bilo je uočljivo da je pukovnik stariji od kapetana iz kog je izbijala sirova snaga i zdravlje čovjeka koji rado živi i uživa. U usporedbi s Fagettom, pukovnik Mackenzie osim što je bio stariji, djelovao je nekako iscrpljeno, oronulo. No ne tako da bi mu nedostajalo snage i energije.

Kad su oficiri dojahali do njega, Modly im se priključi. Još je svoj dalekozor spremao u bisage kad ga pukovnik upita.

Jeste li nas dobro proučili, izvidniče Modly?

— Uvijek to uradim dobro, pukovniče.

— I, što ste zaključili, Modly?

— Ne bih želio da budem vaš protivnik ako to ne bih morao. Vi ste orkan koji briše sve ispred sebe, pukovniče.

— Ne baš sve i ne uvijek, Modly. No to nije važno. Recite, kad stižemo u kanjon Palo Duro.

— Iduće noći prije zore.

— Hoćemo li imati dovoljno vremena da zauzmemo borbene položaje i iznenadimo Indijance, Modly?

Sumnjam da ćemo ih iznenaditi. I oni imaju svoje predstraže i vidjet će nas čim svane. Zašto ih želite iznenaditi, pukovniče? Ovi Indijanci se neće htjeti boriti s nama. Nemaju ni stotinu sposobnih i pravih ratnika. Ostalo su starci, žene i djeca.

— Odakle vam tako precizni podaci, Modly?

— Sreo sam jednog našeg bivšeg izviđača. Živio je u njihovom logoru više od dvije godine i sve mi ovo ispričivje dao. Sretni su u svom kanjonu, skriveni od bijelih ljudi, njihovih pogleda i lakomosti za indijanskom zemljom.

— Kako dugo, Modly? Sve dok ne budu mogli da bijelog čovjeka zgrabe za vrat, zar ne?

— Teško je o tome govoriti. Indijanac se brani, pukovniče i zato je za nas često nepredvidiv. Uostalom ovo je njihova zemlja.

— Ne više, Modly. Od sutra ni jedan Indijanac neće više živjeti s ove strane Pecos. Kanjon Palo Duro, gdje se okupilo najviše Indijanaca i sva prerija uz Pecos bit će naseljeni bijelim ljudima.

— Što ćete s Indijancima, pukovniče? Kamo će oni iz kanjona Palo Duro?

— Nije moje da o tome razmišljam, Modly. Naredba je

jasna, i za mene i za vas: očistiti teritorij sve do Pecosu.

XIII

Mad Millo je odlučio pričekati i vidjeti što će uraditi Collins i njegovi jahači pošto im je uništio zalihe vode. Sakriven u stijenju, na udaljenosti od kilometra. Millo je dalekozorom promatrao svoje protivnike. Već se dobro vidjelo kad su otkrili da im je nestalo vode. Millo je uživao gledajući grimase na zabezeknutim licima Colinsovih revolveraša. Činilo mu se da je Colinsovo lice zeleno od muke i bijesa. Želja da otkrije što će se odigrati u Colinsovoj glavi i kakve će on odluke donijeti poslije ovog udarca zanijala je Milla i on nije opazio dolazak Lucka Modlyja.

Tek kad je Modly došao do Colinsa, Millo ga opazi i odmah prepozna. Iznenadilo ga da vojska tako brzo napreduje. Ako je Luck Modly ovdje u Colinsovu logoru to može značiti samo jedno: pukovnik Mackenzie zna za Colinsa i njegove jahače, pa je poslao Modlyja po njih, želeći možda, da mu se pridruže. Tako bi Mackenzie, razmišljao je Millo, stavio pod svoju kontrolu Colinsove jahače i spriječio ih da upadnu u kanjon Palo Duro prije konjice. Ako je to istina, onda sam ja uzalud gubio vrijeme oko Colinsa i njegovih jahača, pomisli Millo.

Još je časak promatrao Modlyja i Colinsa koji su nešto raspravljali, a zatim ga iznenadi

komešanje među jahačima. Jedna velika grupa se odvoji i krene prema Hobbsu. Petorica jahača predvođena Colinsom krenu njegovim tragom.

Luck Modly je pogledom ispratio grupe i krenuo prema planinskom vijencu u susret konjici. Tako je mislio Millo, spustio se niz stijenje i uzjahao. Shvatio je da Colinsa više ne zanimaju Indijanci iz kanjona Palo Duro nego on, drznik koji se usudio napasti njega i njegove revolveraše.

— Drži se, Cezare! Ovi nas neće pustiti da odmaglimo tako lako — reče Millo svom konju i podbode ga u kas.

Colins je samo pogledao u Millove tragove, jer drugih nije bilo, pa je i sve svoje misli usredotočio da pronađe način na koji će uhvatiti Mad Milla. Sad je znao tko mu je protivnik pa je prema njemu i njegovim sposobnostima morao napraviti i takav plan koji će ga na kraju potjere dovesti u škripac.

Iz ranijeg iskustva Colins je znao da brojčana nadmoć, za protivnika kakav je Millo, ništa ne znači. I sam je u ranijem revolveraškom životu s lakom izmicao brojnim potjerama u bespućima Montane. Colins je vrlo rano sazreo u lukavog i brzog revolveraša. S dvadesetak godina imao je već nekoliko zareza na dršku svog revolvera.

U potjeri za srećom, kao i tisuće drugih koje je uhvatila zlatna groznica, Colins se uputio u Montanu, tek otkriveni Eldorado, mamac za sve koji su priželjkivali sreću. Montana je tada bila surova i nemi-

losrdna zemlja. Snježna mećava zatvarala je sve putove i prolaze, ljudi su tu živjeli mjesecima odsječeni od svijeta. Cijene hrane dostizale su nevjerovatne svote. Za jednu konzervu graha gubio se život. Organizirane grupe razbojnika terorizirale su kopače, otimala sve što se moglo oteti. Sretan je bio onaj tko je otkrio i iskopao nešto zlata te odmaglio iz Montane prije snježnih mećava. Mnoge od njih uhvatili su razbojnici. Zlato su im oduzeli, a često ih i ubili. Drugi, koji nisu imali sreće da nešto iskopaju, umirali su od gladi ili se pridruživali razbojnicima. Tako su se dočepali bar jednog toplog obroka dnevno i nade da će, kad grane sunce, doći bolji dani.

Colins nije došao u Montanu kao tragač za zlatom, iako ga je zlato privlačilo. Želja za zlatom ga je i dovela u Montanu, ali ga nije želio iskapati krampom i lopatom, ispirati danima stojeći bosonog u ledenoj vodi. Alat kojim je želio zaraditi svoj dio zlatnog kolača, bio je revolver kalibra .44, nisko obješen o bedro. Odijelo crno, kožno, te najbolji konj koji se mogao zaraditi na kartama ili revolveru bili su mu najbolja preporuka upravo za takav rad.

Petnaest godina poslije, napuštivši Montanu, Colins je opet postao vođa opake družine, koja se nije mogla zaplašiti niti imala milosti prema ikome.

Mladi je Colins s lakoćom svladao nekoliko osrednjih revolveraša koji su vladali u nekim naseljima kopača zlata.

Naravno, uvijek u ime poslodavaca čija su naređenja obavljali i koji su ih dobro plaćali. Tako se Colins nametnuo kao jedini pravi revolveraš. I bio je pravi. Brz poput munje, inteligentan da nasluti opasnost dok je još u pvoju, beskompromisan i neustrašiv borac. Oko takvog borca brzo se okupilo nekoliko mladih početnika koji su odlučili kao i Colins da kruh i zlato zaraduju revolverom. Colins je odabrao samo petoricu najboljih. Ostavši sam na poprištu lova u mutnom, Colins je prisilio svemoćnog Jacobsa, da ga primi kao svog kompanjona. Jacobs je bio vlasnik trgovina i točionica u nekoliko naselja. Usput je otimao, kupujući u bescjenje zlatonosna polja, jer njihovi vlasnici nisu mogli izdržati nasilje i pritisak Jacobsovih revolveraša a i drugih razbojnika. Za tako razgranat posao Jacobs je svoju moć temeljio na fizičkoj sili. Pomoću sile će ostvarivati sve naume, štititi poslove i imovinu.

Svoj dio posla Colins je obavljao vrlo dobro. Svoje revolveraše proglasio je čuvarima i zaštitnicima imovine svih onih koji su živjeli u naseljima kopača zlata a nisu posjedovali svoja nalazišta. Bili su to sitni trgovčići, zanatlije, ugostitelji. Njihove usluge, prehrana, prenoćišta, žene za zabavu i sve ostalo što je, barem povremeno trebalo neumornim kopačima, bilo je skupo desetak i više puta skuplje nego u normalnim prilikama i normalnim naseljima.

Svi su skupljali novac i zlato a najviše Jacobs i njegov kompanjon Colins. No ne dugo. U proljeće Jacobs je nastradao obilazeći svoja zlatonosna polja. Krik pume natjerao je njegova konja da se propne i s jahačem surva u nabujali potok. Neki kopači zlata su ga izlomljenog i izubijanog izvukli iz potoka. Ostao je živ zahvaljujući samo svojoj čvrstoj tjelesnoj građi.

Colins, koji je od Jacobsa brzo naučio zanat modernog i tada suvremenog pljačkaša, isplatio je Jacobsa po cijeni koju je odredio Colins. Jacobs nije mogao odbiti jer drugog izbora nije imao. Slutio je da je slučaj s pumom Colinsova namještaljka, jer prije toga nikad nije čuo da u planinama Montane, među mnogim zvijerima žive i pume. Prihvatio je Colinsovu ponudu spašavajući tako život i dio imovine koja će mu u nekom pitomom kraju omogućiti da preživi. Tako je jednog razbojnika na zlatonosnim poljima Montane zamijenio drugi, mlađi snažniji i okrutniji.

Za Colinsa su počeli raditi unajmljeni revolveraši a njegov kolt je mirovao. Tek ponekad, kad bi se na poprištu zgrtanja novca pojavio netko opasan, netko tko je želio raditi isto što već radi Colins, tada bi progovorio i njegov revolver. Taj su govor razumjeli svi revolveraši jer je to bio govor smrti.

Dvije godine poslije kada su zlatonosna polja Montane bila iscrpljena, kada su naselja kopača zlata počela nestajati isto

tako brzo kao što su i nastajala, Colins je napustio Montanu. Ovog puta nije to bio mladi revolveraški vuk, nego dobro situirani poslovni čovjek.

I ovog časa dok jaše kroz pustinju Llano Estacado, za tragom Mad Milla, prate ga četvorica istih revolveraša s kojima je stigao od Montane do Novog Meksika. Petog je Millo ubio prvog dana na putu u Llano.

I ovaj put, kao i nekada u Montani, kad bi se pojavio netko opasan, netko tko je ozbiljno nasrnuo i ugrozio njegove poslove, Colins bi odlučio da osobno obračuna s njim. Slutio je ponešto i znao iz Hobbsa da je Mad Millo velik i opasan protivnik kome njegovi ljudi nisu dorasli. Mučilo ga je jedino to što nije znao kakvi su porivi koji gone Mad Milla da udara na njega, da ga spriječi da zaposjedne kanjon Palo Duro prije konjice Sjedinjenih Država.

Osjećao je da bi to mogao biti sam kanjon Palo Duro i da Mad Millo ima neke svoje interese u njemu. No kakvi su to interesi osim zemlje, vode i bizona, o čemu mu je pričao Apaš Francky, Colins nije znao. Mogao je samo pretpostaviti da je Mad Millo bio u kanjonu Palo Duro, dobro ga upoznao i pronašao nešto zbog čega je vrijedilo početi rat s njim. Je li to možda zlato? Odlučio je to saznati prije nego bude morao ubiti tog Ludog Milla.

Colins se zagledao u predvodnika svojih revolveraša. Bio je

to isti pogled kakvim ga je procjenjivao prije petnaestak godina u Montani.

— Kuda bi ti jahao da te progoni pet opasnih ljudi kroz pustinju, Blummel.

— Među stijene i litice. Tamo se lako gubi trag.

— Nemaš dovoljno vode, Blummel.

— Pretpostavljam da on zna gdje ima vode.

— Vjerojatno, ali neće stići do nje. Za to ćeš se ti pobrinuti, Blummel.

— Kako, Colinse?

— S još dvojicom ljudi jahat ćeš brzo uz padine kamenjara, preteći ga i prepriječiti mu put prema vodi i obroncima planinskog vijenca. Pucajte i tjerajte ga prema sredini pustije.

— Tamo ćete ga čekati vi, Colinse? — Imaš pravo, Blummel. Ni po koju cijenu ne smiješ napustiti planinske obronke.

— Ni onda ako pogodimo konja ili njega?

— Onda pogotovu ne, Blummel. Mogao bi se lako sakriti među stijene i kamenje. Tad bismo ga tražili kao iglu u plastu sijena.

— Ako ima dobrog konja, mogao bi se sakriti u kanjon Palo Duro.

— Ne vjerujem u to. U kanjonu su još Indijanci. Uskoro će biti i vojnici pukovnika Mackenyeja. On je naš, Blummel.

— Može tražiti zaštitu vojske. Mi mu tamo ništa ne možemo, Colinse.

— Varaš se, Blummel. Tad je sasvim naš i to bez borbe. Optužit ću ga za ubojstvo četvor-

ice mojih ljudi, za razbojnički napad u pustinji.

— Sve će to trebati i dokazati pukovniku,

— Ništa lakše od toga, Blummel. Kapetan Fagett je naš čovjek, a Luck Modly je vidio u našem logoru ubijenog čovjeka i prosutu vodu. On će to posvjedočiti.

— Hoće li, Colinse?

— Mora! Ako odbije, život mu neće vrijediti ni šaku pijeska. Osim toga, Blummel, zaboravljaš da sam ja čovjek kojemu se vjeruje na riječ. Nisam nikakav goljo koji se iznenada pojavio i pokušava revolverom nešto steći. Taj Ludi Millo je zagrizao tvrdu kost.

— Ni on nije hrskavica, Colinse.

— Baš me to uzbuđuje, Blummel. Bio bih nesretan da je taj Millo ništarija. Hoću pravog i oštrog protivnika. Protivnika kakvog se rijetko sreće.

— Mislim da je ovog puta pravi, Colinse. Taj je kao od šale sredio desetak naših najboljih ljudi.

— To je samo dokaz da dobrih ljudi nismo ni imali, Blummel.

— Francky je bio izvanredan borac, premazan svim mastima.

— Njega je zaskočio puškom za bizone. To mu ja neću dozvoliti, Blummel. Natjerat ću ga na izravnu borbu ili će prije toga crknuti od žeđi i iznemoglosti. Kreći, Blummel, dobro otvori oči!

XIV

Pukovnik Mackenzie je ulogorio svoj eskadron nadomak kanjona Palo Duro. Samo za šest sati jahanja Mackenzie će zaposjesti ulaz u kanjon i tako Indijanci neće moći uzmaknuti pred snagom njegova udara. Napad na Indijance u kanjonu Palo Duro planirao je tako kao da je to najveća ratna operacija koju je vodila američka konjica.

Oficiri! Stigli smo do našeg cilja, do kanjona Palo Duro. Pretpostavljam da se na ovoj udaljenosti još ne nalaze indijanske predstraže. To nisu potvrdili naši izviđači. Je li tako, izvidniče Modly. Pustinjom tamaraju razni ljudi, razbojnici, doseljenici, Indijanci koji ne žive u kanjonu Palo Duro. Ako su vas i opazili, trojica usamljenih ljudi u pustinji Llano za njih nisu nikakva opasnost. Glavninu naših snaga nisu mogli opaziti. Zaposjest ćemo kanjon Palo Duro po svim pravilima ratne taktike. Prethodnicom, u jačini dva voda, komandirat će kapetan Fagett. Kapetane, vaš je zadatak da s izviđačem Modlyjem udete u kanjon Palo Duro. Blokirajte izlaz iz kanjona i napredujte sve do kontakta s Indijancima. Ne budete li primorani, ne počinjite bitku s njima. Ne izlažite se nepotrebnim opasnostima i čekajte glavninu snaga. Mislim da je naredba jasna, kapetane.

– Jasna, pukovniče.

Kapetan Fagett je krenuo s dva voda iz svog odreda. U njih se pouzdao više nego u ljude iz pukovničkog odreda, makar su pukovnikovi ljudi bili bolje uvježbani od njegovih. Napredovali su brzo. Želio je da još pod okriljem noći ujaše u kanjon Palo Duro.

– Predlažem da ne žurite, kapetane. Noć je, ne vidi se dobro. Moglo bi nam se dogoditi da promašimo kanjon Palo Duro.

– Ti nisi normalan, Modly. Kako ti se može dogoditi da promašiš kanjon Palo Duro?

– Lako, kapetane. Noću su sve krave crne, a u ovoj pustinji svi kanjoni jednaki.

– Uskoro će mjesecina, Modly. Vidjet će se bolje.

– Možda, kapetane. To je korisno kada gledam ja vas i vi mene kad idemo po preriji. Ovdje u pustinji stvari su drukčije. Svjetla i sjene su drukčije nego danju. Izdužene su i tamnije, bolje prikrivaju detalje.

Kapetan je prihvatio uvjerenja Lucka Modlyja. Usporio je kretanje svog odreda, no ipak ne toliko da već pri pojavi prvih sunčanih zraka ne bi bio na ulazu u kanjon Palo Duro. Ulaz u Palo Duro je zaista bio nevidljiv i toliko neupadljiv da je pravo čudo kako su ga izviđači otkrili.

– Slučajno, kapetane! Prolazio sam ovuda i na nebu, tamo nad onim vrhuncima, opazio lešinare.

– Što rade lešinari iznad ove vrleti?

– Tako sam i ja pomislio, kapetane. Znatizelja me natjerala da uđem u kanjon i pogledam oko čega se skupljaju lešinari. Poslije nekoliko kilometara ugledao sam prekrasnu dolinu između vrleti. Zelena dolina, voda, drveće trava. Poslije stravične pustinje raskoš zelenila. U prvi čas pomislih da me udarila sunčanica i da doživljavam fatamorganu. Kad smo se moj konj i ja napili hladne vode, shvatio sam da sam otkrio nešto veliko i odmah postao oprezan.

– Čega si se uplašio, Modly?

– Ako sam ja otkrio ovaj kanjon s vodom i travom, morao je to otkriti još netko prije mene.

– I hrabro si dao petama vjetra, Modly?

– Tako strašljiv ipak nisam, kapetane. Krenuo sam ivicom kanjona. Gusto raslinje i pokoje drvo dobro su me zaklanjali. Projahao sam desetak kilometra. Kanjon se sve više širio i pretvarao u prekrasnu zelenu dolinu. Divljači i bizona bilo je na svakom koraku.

— Kako to objašnjavaš, Modly?
— Jednostavno, kapetane. Mislim da je nekada i cijela pustinja Llano Estacado bila lijepo i zeleno prostranstvo, a ovi planinski vrhunci pod šumama. Tekli su potoci, rijeke.

— Onda je to sve nestalo kao fatamorgana?

— Da, kapetane. Igrom prirode Llano je postao pustinja. Skriven i zaštićen od svega. Vjerojatno se negdje u njemu sastaju podzemne vode iz Pecos.

— Toliko ne znam ali prihvaćam objašnjenje. Koliki prostor zauzima ovaj kanjon, Modly?

— Koliki prostor zauzima kanjon? Teško je to reći. Kada sam ugledao indijansko selo, prestao sam istraživati. Postalo mi je jasno da nisam sam u kanjonu i da bi moj skalp lako mogao ukrasiti jedan od vigvama u kanjonu. Pričekao sam noć i izvukao se iz kanjona.

— Neopaženo?

— Vraga neopaženo! Na samom izlazu, tamo s one malo povećane stijene jedan Indijanac skočio je na mene i oborio me s konja. Imao sam sreću i u žestokoj borbi ga svladao.

— Ubio, hoćeš reći.

— Ubio i tijelo teglio kilometrima od ulaza u kanjon. Nisam želio da Indijanci doznaju da je netko otkrio njihovo prebivalište.

Je li to bilo onda kada ste krstarili pustinjom po nalogu generala Sheridana. Kada je htio znati živi li u pustinji veća grupa Indijanaca.

— Da, kapetane.

— Prešutjeli ste to u vašem izvještaju, Modly.

— Imate pravo, kapetane.

— Zašto, Modly? To se kosi s vojnim propisima i spada pred vojni sud.

— Ovi Indijanci su našli skriveni kutak zemlje, na kojoj žele mirno i sretno živjeti. Ne nanose nikome zlo. Da i onaj krepali podlac Apaš Francky nije otkrio kanjon Palo

Duro, vojska ni danas ne bi znala za njega.

— Svjesno ste štitili Indijance. Od koga, Modly?

— Od Colinsa i njemu sličnih podlaca koji bi za čas preplavili Palo Duro, potamanili Indijance, pobili bizone.

— Indijanci bi se mogli povući pred njihovom najezdom.

— Volio bih da imate pravo, kapetane. Mislim da iz ovog kanjona nema uzmaka. Okružen je visokim i okomitim liticama.

— Po čemu si to zaključio kad nisi išao do kraja kanjona?

— Da nije tako, kapetane, kanjon bi s lakoćom bio otkriven s one druge strane Pecos. Tamo nema ovakve prepreke kao što je Llano Estacado. Ispunimo pukovničko naredenje i jašimo u kanjon, kapetane.

XV

Blummel je jahao rubom planinskog vijenca i kamenjara. Uspio se uvući između Milla i kamenjara. Milla to nije smetalo. Kanjon Palo Duro, kamo je on jahao, bio je na drugoj strani. Razbjesnilo ga je to što su Blummel i njegovi ljudi otvorili puščanu vatru na njega. To nije bilo opasno. Ipak je neki zalutali metak mogao ozlijediti njega ili konja, što u ovim prilikama ne bi bilo ugodno.

Millo pojaha malo brže i nestade u jednoj uvali iza pješćanih dina. Blummel pomisli da Millo bježi, pa vriskom ohrabri svoje ljude i oni jurnuše.

Kao grom iz vedra neba zaustavi ih prasak puške za bizone. Jedan od Blummelovih jahača izleti iz sedla. Jedna noga mu se zaglavila u stremenu pa ga je konj vukao po pijesku. Blummel i drugi jahač bace se s konja i potraže zaklon u vrućem pijesku.

Milo se osmijehne, a onda mu se osmijeh sledi na licu. Iza njega na

stotinjak metara, stajao je Colins s još jednim jahačem. Imali su puške u rukama i mirno nišani prema Millu. On hitro poskoči, prebaci se iza omanje dine tražeći bolji zaklon. Oko njega zazujahu meci dižući u zrak pješčane vodoskoke. No hici nisu bili dobro ispaljeni. Udaljenost je bila prevelika za njihove lagane puške. Millo ponovo nanišani iz svoje springfildice i obori Colinsovog partnera.

Colins shvati da Millo još puca iz teške dalekometne puške. Brzo je sjahao s konja i bacio se u zaklon. Millo iskoristi zaklon i zatišje, skoči na svog konja i potjera ga u trk.

Blummel je iskoristio priliku dok je Milo bio zauzet Colinsom, približio se njegovu zaklonu, te ispali za Millom nekoliko hitaca. Millo se pogne, te još brže potjera Cezara. Ovaj jurnu kao vihor.

– Hej hej! – Urlao je Blummel. Vratio sam mu. Vratiooo!

Colins dojaha k njemu a on se previjao od smijeha.

– Kog vruga se smiješ? Što si mu vratio?

– Vodu! Vodu sam mu prosuo iz mješine, Colinse.

– Odlično, Blummel. U staroj si formi. Sad imamo dva čovjeka manje ali više vode. Jašimo dalje po tragu. On je krenuo prema kanjonu Palo Duro, što znači da je kanjon na onoj strani. Nećemo mu dati ni časka odmora. U ovoj bici pobijedit će voda, Blummel. Mi je imamo dovoljno. Jaši!

Millo je brzo jahao. Sunce je bilo u zenitu kad je zaustavio konja da se odmore i popiju gutljaj vode. Udaljen oko dva kilometra od svojih protivnika, Millo je pratio kretanje progonitelja. U ovoj trci na život i smrt oni su zaostajali. Imali su slabije konje ali više vode. Voda je bila njihova prednost, dok je Millo imao još samo pola čuture koju mora podijeliti sa Cezarom. Millo odluči da smanji broj progonitelja, napuni pušku i stane če-

kati. Nišanio je polako sa željom da ubije onog koji se prvi najviše približi. Bio je to Blummelov pratilac. Puška prasnu i on zalamata rukama kao ranjena ptica krilima i kliznu s konja.

– Dolje s konja! – vikne Colins i prvi se baci u pijesak.

On će nas ovako jednog po jednog sve posmicati.

– Imaš pravo, Blummel. Moramo se raširiti i držati odstojanje do noći. Tjerat ćemo ga kroz pustinju dok ne lipsa. U toku noći pokušat ćemo mu se približiti. Ne smije nam umaći.

– Nadajmo se da neće, Colinse.

– Ne smije daleko, Blummel!

Millo je znao da ih se riješio do noći. Jahao je polako štedeći sebe i konja. Prije zalaska sunca posljednju vodu podijelio je s konjem. Tužno je pogledao u praznu čuturu i tužno je zavitlao prema Colinsu.

– Sad nam ostaje samo sreća, Cezare. Ako se dočepamo kanjona Palo Duro, pobjeda je naša. Krenimo, stari moj!

Noć se brzo spuštala i u njoj je Millo vidio svoju priliku. Isto takvu priliku vidjeli su za sebe i njegovi protivnici. Nadali su se da će im u toku noći biti na dohvatu pušaka.

Ovaj put noć nije bila naklonjena Millu. Colins i njegov jahač su uspjeli prići Millu na dohvat pušaka. Kada je mjesec izronio iza stijena, zasuli su ga mecima iz pušaka. Millo je odgovorio dalekometkom ali bez rezultata. Dao se u trk, što dalje od Colinsa i Blummela. U času, kad je već pomislio da im je umakao, jedan ga metak pogodi u nadlakticu te mu cijela lijeva ruka utrnu. Uspio se baciti Cezaru na leđa i jurnuti naprijed. Ne daleko. Cezar pogoden metkom posrnu i Millo izleti iz sedla. Cezar se uspravi i produži desetak koraka dalje. Millo osta ležati, privuče pušku i dobro nanišanivši, pogodi Blummela koji jeknu i osta nepomičan u pijesku. Nešto poslije se pomakne.

— Colinse! — jecao je Blummel.
— Pogodio me.

— I mi smo pogodili njega i njegovog konja. Sad je naš, Blummel.

— Moj... više... nije... — promrsi Blummel i klone u pijesak.

Millo je pucao tražeći Colinsa koji je izmicao iz dohvata Millove dalekometke. Kad je Collins bio već dovoljno daleko od Millovih metaka, uspravi se, podiže pušku uvis i poviče:

— Hej! Ludi Millo! Moj si, budalo! Nećeš mi pobjeći!

Millo odgovori još jednim metkom koji prozuja daleko od Colinsa. Metak, koji je pogodio Milla, prostrijelio mu je mišicu na lijevoj ruci. Kost je bila neozlijeđena. Millo skine s vrata maramu i čvrsto je stegne oko rane iz koje je još tekla krv. Kad je previo ranu, pogleda konja. Rana na njegovim sapima bila je prilično velika, ali ne i duboka. Metak je samo okrznuo konja. U normalnim prilikama rana ne bi bila opasna. Ovdje, u pustinji, bez vode i ljekovitih masti kojima se premazuju rane životinjama, Cezar jedva da je imao šansu preživjeti. Bolna rana će samo ubrzati njegovo iscrpljivanje.

Do svanuća je Millo hodao pješice. Cezar ga je pratio u stopu. Millo više nije strahovao pred Collinsom. Shvatio je njegovu namjeru da ga goni kroz pustinju do iznemoglosti. Collins se uživio u ulogu lešinara koji uporno prati svoju žrtvu i čeka da klone.

Millo nije želio biti takva žrtva. Kada je sunce zagrijalo, uzjahao je konja i uputio se prema Palo Duro. Poslije dva sata jahanja ugledao je ulaz u kanjon. I još nešto od čega mu je zadrhtalo srce.

Crna zmija od nekoliko stotina konjanika s komorom i topovima ulazila je u kanjon.

Konjica Sjedinjenih Država stigla je u kanjon Palo Duro prije njega.

Lice mu se skori a usta mu se skupiše u grimasu.

XVI

Pukovnik Mackenzie je ujahao u kanjon Palo Duro vodeći svoju konjicu. Kad je stigao u područje gdje se kanjon počeo širiti, ugleda zelenu dolinu gdje ga je čekao kapetan Faggett.

— Naredio sam vam da napredujete i uspostavite kontakt s neprijateljem, kapetane Faggett. Zašto ste stali?

— Uspostavio sam kontakt s Indijancima, pukovniče.

— Ne čujem nikakvu pucnjavu, kapetane.

— Nema pucnjave, pukovniče. Indijanci se ne žele boriti.

— Tko vam je to rekao, kapetane? Modly?

— Ne, pukovniče. Modly je samo prevodio razgovor između mene i izaslanika Indijanaca koji ovdje žive.

— Izaslanika! Razgovori! Kapetane, ja nisam ovdje da razgovaram. Ja vodim rat protiv tog crvenog ološa! Neće se boriti. Borit će se, moj kapetane! Izaslanike postrijelajte. Poglavicu objesite. Koliko znam, vješanje je najveća uvreda za Indijance.

— Nema poglavice među njima, pukovniče.

— Svejedno. Kad ga pronađete, objesite ga, kapetane. Podijelite eskadron u tri ešalona. Dva manja krilna i veći središnji. Središnji predvodim ja, desni ešalon vi, lijevi poručnik Freslly. Krilne ešalone pratit će po jedan top, središnji dva topa. Jedan vod, od ovih što su s vama bili u prethodnici, ostavite u zaštitnici. I ne zaboravite strijeljati Indijance!

— Razumijem pukovniče!

Millo nije mogao tražiti zaštitu vojske. Colins je bio ugledan i moćan u Hobbsu. Fagett je njegov čovjek i sigurno bi pomogao Colinsu da ga optuže i ustrijele kao pustinjaškog razbojnika. Odlučio je krenuti dalje u pustinju, u neizvjesnost.

— Sreća je kao i žena. Obje imaju promjenljivu ćud. Možda se opet okrene prema meni — mrmljao je Millo vukući se po pustinjaškom pijesku.

Marc Colins je uživao u Millovoj nemoći. Dobro je pogodio da će vojska stići prije Milla u kanjon Palo Duro. Krenuo je za Millom, siguran u svoj plijen.

Oko podne je Cezar teško hodao. Rana na sapima mu se skorila i zapekla. Pri svakom jačem koraku rana bi se ponovno otvarala, krv lagano isticala. Millo je razmišljao što bi valjalo uraditi s konjem, kako da se riješi Colinsa. Iz razmišljanja ga prene potmula tutnjava. Spusti se u pijesak i počne pažljivo slušati.

— Topovi! Modri Kaput je odlučio da se bori — pomisli Millo. Ludost! Samoubojstvo! Zar je taj momak prestao biti razborit? — pitao se Millo.

Konj je prišao gospodaru. Millo ga pomiluje i potapše po vratu. Millo je volio svog konja i nije želio da ga više muči jahanjem ili nošenjem tereta. Ustao je i skinuo s konja sedlo s bisagama i vinčesterkom. Sve je odbacio kao suvišno osim puške. S njom se nije želio rastati. Tešku pušku je zakopao u pijesak a municiju za nju ponio sa sobom, da bi je nešto poslije bacio.

Dobrim dijelom rasterećeni, Millo i konj su nastavili svoj hod po pustinji. Konj nije htio napustiti svog gospodara i otići u kanjon Palo Duro, gdje je za njega bilo dovoljno trave i vode i nade da preživi. Želio je svoju sudbinu dijeliti sa sudbinom svog gospodara.

Marc Colins je polagano jahao Millovim tragom. Bez konja i vode Millo više nije mogao umaći zloj sudbini koju mu je odredio Colins.

* * *

Treći dan oko podneva Millo se srušio pokraj isušenog korita nekakve lokve. Već davno u njoj nije bilo ni kapi vode. Oči su mu bile upaljene, usne ispucale, skorene, jezik otežao kao da je od olova. Iz grla mu je izlazio nekakav glas kao u promuklog gavrana.

Dok je hodao po pustinjaškom pijesku, činilo mu se kao da hoda po bistrom potoku na čijem su dnu pješčani nanosi. Voda je hladila upaljene tabane i Millu se pričini da sad, dok leži u suhom potoku, hladi čitavo tijelo. Zaroni glavu u vodu i počne piti, piti...

Netko ga snažno uhvati za rame i podiže uvis. Millo vrisnu od boli. Vode nema. Cezar je svojim zubima držao gospodara za rame sprečavajući ga da ne klone i ostane bespomoćno ležati. Millo dođe k sebi, u glavi mu se razbistri i on shvati da je voda bila samo plod njegove halucinacije. Konj ga pusti i Millo osta klečeći na koljenima. Puška je ležala pokraj njega i on nagoniski pruži desnu ruku da je uhvati.

— Ne bih to uradio, Ludi Millo! Život više ne možeš spasiti, a ja ne bih želio da umreš prebrzo. Moraš odgovoriti na neka pitanja.

Iz Millova grla izbi promukli glas:

— Odgovore na tvoja pitanja mijenjam za vodu. Baci čuturu, Colinse.

— Makni se dalje od puške, otpaši revolver i pusti da padne u pijesak.

— Najprije vodu, Colinse. Inače ću pokušati pucati. Ima nade da umreš zajedno sa mnom.

— Drži! — vikne Colins i baci mu jednu od nekoliko čutura s vodom. Millo otkopča opasač koji padne u pijesak. Ne obraćajući

više pažnju na Colinsa, uzme čuturu, otvori je i počne piti. Konj namirisa vodu i poče ga gurkati glavom da i njemu dade koji gutljaj. Millo isprazni čuturu do pola, drugu polovicu izli u svoj šešir i dade Cezaru. Ovaj nije oklijevao. Srkao je vodu dugim i halapljivim gutljajima a kad je ispi počne lizati unutrašnjost šešira. Millo izmakne šešir i stavi ga na glavu. Onako moker, šešir je na glavu djelovao kao melem na ranu.

– Imaš pravo pitati, Colinse!

– Spriječio si me da stignem u kanjon Palo Duro prije vojske. Otpočeo si čitav rat protiv mene. Zašto, Millo?

– Ti si razbojnik, Colinse. Takve i tebi slične organski ne podnosim. Ti si zločinac, Colinse, koji ne bi poštedito Indijance u kanjonu Palo Duro. Ti Indijanci su moji prijatelji, Colinse.

– Kakve veze ti imaš s njima?

– Ja sam ih doveo u Palo Duro. U tom malom raji se moglo još dugo sretno živjeti, ako sreća nije zauvijek napustila Indijance.

– Nema sreće za crvene, Ludi Millo. Ni za tebe! Umrijet ćeš kao i tvoji Indijanci. Marc Colins nikad nije opraštao.

Colins je digao pušku nišaneći u Milla koji je mirno stajao čekajući kobni hitac, koji prasne poput groma. Millo je i dalje stajao. Colinsov konj se pokrene. Iz Colinsove puške ispaljen metak proleti visoko iznad Millove glave.

– Ovog smo se riješili, bijeli moj brate! – začu Millo poznati glas svog prijatelja.

– Modri Kaput! Stigao si u pravi čas, poglavico.

Odavno sam ovdje, moj bijeli brate. Čekao sam ovu zmiju koja te progonila.

– Što se dogodilo u kanjonu Palo Duro, moj crveni brate?

– Plač, suze i tuga! Vojska je napravila pokolj u kanjonu. Nitko nije preživio. Ni žene, ni djeca, ni starci. Plamen je progutao vjame mog naroda.

– Gdje si ti bio, poglavico?

– Tražio sam drugi izlaz iz kanjona. Uspjelo mi je pronaći samo jednu stazu kojom bi uz mnogo napora mogli proći samo ljudi. Kad sam čuo grmljavinu i pucnjavu topova, trebalo mi je pola dana da se spustim natrag u kanjon. Tada je bilo već sve gotovo.

– A Šumski Cvijet, što je bilo sa Šumskim Cvijetom?

– Topovi su raznijeli njen vjagor i nju. Nikakvih tragova nije ostalo. Ne tuguj, moj bijeli brate. To je zla kob koja prati Indijance.

– Jesu li tvoji ljudi pružili otpor vojsci?

– Ne. Moji se ljudi nisu htjeli boriti protiv modrih kaputa. Htjeli su s njima pregovarati. Bijeli poglavica Mackenzie nije htio pregovore. Naredio je da se izaslanici staraca strijeljaju. Drugi poglavica Fagett je to osobno uradio svojom rukom. Pobio ih je iz revolvera kao pse. Nešto poslije poglavica Mackenzie je naredio da topovi raznesu naše selo. Preživjele je po njegovu nalogu u jurišu dugim noževima sasjekla konjica.

– Odakle si sve to saznao, moj crveni brate?

– Uhvatio sam poglavicu Fagetta i izviđača Modlyja. Modly mi je sve to ispričao. Rekao mi je da te progoni ova zmija Colins.

– Gdje je kapetan Fagett?

– Ubio sam tu svinju.

– Zašto? On je izvršavao naredbe poglavice Mackenzieja.

– Nitko mu nije naredio da svojeručno pobije naše izaslanike. Čovjek koji mrzi drugog čovjeka radi njegove boje kože nije vrijedan da živi, bijeli moj brate.

– Što si učinio s izviđačem Modlyjem?

– Čeka nas u kanjonu Palo Duro. Pri hvatanju sam ga ranio nožem. Nije opasno. Preživjet će samo zato jer je tvoj prijatelj, bijeli moj brate. Uzmi Colinsova konja a svom daj da se napije vode. Colins je imao veliku zalihu. Zatim krećemo, bijeli moj brate.

– Krenimo, poglavico. Jadna Isabella Herantes. Ostala je udovica i prije nego se udala – mrmljao je Millo dok je svog konja napajao vodom iz Colinsovih čutura

XVII

Pukovnik Ronald Mackenzie ušao je u povijest Sjedinjenih Država kao čovjek koji je napravio prvi pravi pokolj Indijanaca. Desećak godina poslije ponovit će to na još sramotniji način potpukovnik Custer. Bio je to bivši general u građanskom ratu, vrlo ambiciozan oficir koji je zbog napuštanja dužnosti jedno vrijeme bio u nemilosti. Smjelim i nepromišljenim potezima pokušao je ponovno steći milost pretpostavljenih.

Custer je učinio ono što je vojska već odavno priželjkivala. Tada je izveden jedan od onih tri-

kova koji nikome ne služe na čast. Indijanska je agencija 22. prosinca objavila da se sva plemena do kraja siječnja moraju vratiti u Crna brda. Nevolja je bila u tome što je bila zima. Snijeg je bio dubok a neka plemena vrlo udaljena od Crnih brda. Glasnici nisu mogli doći do njih. Oni koji su izdali naređenje o povratku s tim su i računali.

Nedolazak tih plemena Custer je protumačio kao otvorenu pobunu, neposlušnost i kršenje sporazuma iz 1868. godine. Custer je imao razlog da navali na Siouxe. Napao je najprije njihovo selo u Crnim brdima, sraunio ga sa zemljom i sabljama sasjekao sve živo u selu.

Ovaj zločin Custer je platio glavom. Bik Koji Sjedi dočekao je Custeru i njegovu konjicu u zasjedi kod rijeke Little Big Horn i pobio i njega i njegove konjanike.

U PRIPREMI:

J. R. Roberts:
BILL HICKOK U OPASNOSTI

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 1.872.- d, a za 6 mjeseci 936.- d. U cijenu je uračunat popust. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 3010-833-1216 za Laso.

Cijena za inozemstvo: DM 2,00, ASCH 10,00, SFRS 2,00, HFL 2,50. Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM 36,00, SKR 63,00, ASCH 250,00, FF 74,00, SFRS 36,00, HFL 37,00, US\$ 15,00.

Uplata na devizni račun 30101-37-25730-3252051 kod -- Zagrebačke banke Zagreb (za "LASO").

Ekonomska propaganda: "Vjesnik", Agencija za marketing, Zagreb, Trg bratstva i jedinstva 6.

Zadnja kolor stranica 30.000 d, c/b stranica 20.000 d.

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973. od 26. XI 1973.

Ne zaboravite!

LASO, posebno izdanje,
nalazi se kod Vašeg
prodavača novina!